

Univerzita Hradec Králové

Pedagogická fakulta

Katedra sociální patologie a sociologie

Alternativní tresty a jejich přeměna na trest odnětí svobody v České republice

Bakalářská práce

Autor: Mgr. Barbora Ježková
Studijní program: B7507, Specializace v pedagogice
Studijní obor: Sociální patologie a prevence
Vedoucí práce: Mgr. Denisa Gilányi

Zadání bakalářské práce

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta

Autor: Barbora Ježková

Studium: P13949

Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice

Studijní obor: Sociální patologie a prevence

Název bakalářské práce: **Alternativní tresty a jejich přeměna na trest odnětí svobody v České republice**

Název bakalářské práce AJ: Alternative Methods of Punishment and their conversion to a term of imprisonment in the Czech Republic

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Cílem práce je popis alternativních trestů v České republice a jejich případná přeměna v trest odnětí svobody za podmínek de lege lata a přiblížení pojmu restorativní justice. Bakalářská práce se věnuje významu alternativních trestů v českém právním systému, podmínkám, za kterých může být uložen výkon těchto trestů, průběhu jejich výkonu a případné sankci za nesplnění trestu.

Cílem práce je dále zjistit četnost výskytu přeměny alternativních trestů v trest odnětí svobody na základě statistických údajů Ministerstva spravedlnosti České republiky. Bakalářská práce vychází především z odborné literatury, legislativních aktů České republiky, studia soudních rozhodnutí a konzultací na Probační a mediační službě České republiky. Práce je zpracovávána za pomoci deskriptivní metody, která slouží k popisu dané problematiky. Metoda analytická slouží k rozboru stávající právní úpravy této problematiky a spolu s aplikací v praxi je pro tuto práci klíčová.

ŠČERBA, Filip. Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. 2. vyd. Praha: Leges, 2014. 464 s. ISBN 978-80-87576-93-9. SOLNAŘ, Vladimír a Jaroslav FENYK. Systém českého trestního práva. Vyd. 1. Praha: Novatrix, 2009. 157, 502, 283 s. ISBN 978-80-254-4033-9. JELÍNEK, Jiří. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 4. vyd. Praha: Leges, 2014. 976 s. ISBN 978-80-7502-

044-4. SOTOLÁŘ, Alexander, František PŮRY a Pavel ŠÁMAL. Alternativní řešení trestních věcí v praxi. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2000. xv, 468 s. ISBN 80-7179-350-7. KALVODOVÁ, Věra. Postavení trestu odnětí svobody v systému trestněprávních sankcí. Brno: Masarykova univerzita, 2002. ISBN 80-210-3025-9.

Garantující pracoviště: Katedra sociální patologie a sociologie,
Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: PhDr. Václav Bělík, Ph.D.

Oponent: Mgr. et Mgr. Tereza Raszková

Datum zadání závěrečné práce: 12.2.2015

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Alternativní tresty a jejich přeměna na trest odnětí svobody v České republice vypracovala samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 27. dubna 2016

.....
Mgr. Barbora Ježková

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucí své bakalářské práce Mgr. Denise Gilanyi za ochotné vedení mé bakalářské práce. Dále bych ráda poděkovala svým rodičům za podporu a pomoc po celou dobu studia.

Anotace

JEŽKOVÁ, Barbora, *Alternativní tresty a jejich přeměna na trest odnětí svobody v České republice*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2016. 63 s. Bakalářská práce.

Bakalářská práce s názvem „*Alternativní tresty a jejich přeměna na trest odnětí svobody v České republice*“ se zabývá popisem alternativních trestů v České republice a jejich případné přeměny v trest odnětí svobody za podmínek de lege lata a přiblížení pojmu restorativní justice. Tato práce se věnuje významu alternativních trestů v českém právním systému, podmínkám, za kterých může být uložen výkon těchto trestů, průběhu jejich výkonu a případné sankci za nesplnění trestu. Cílem práce je dále zjistit četnost výskytu přeměny alternativních trestů v trest odnětí svobody na základě statistických údajů Ministerstva spravedlnosti České republiky. Bakalářská práce vychází především z odborné literatury, legislativních aktů České republiky, studia soudních rozhodnutí a konzultací na Probační a mediační službě České republiky. V bakalářské práci je uplatněna deskriptivní metoda, která slouží k popisu dané problematiky, metoda analytická slouží k rozboru stávající právní úpravy této problematiky a spolu uvedenými příklady z praxe je pro tuto práci klíčová.

Klíčová slova: Trestní sankce, trest, osoba pachatele, přeměna, trest odnětí svobody, trest obecně prospěšných prací, trest domácího vězení, peněžitý trest.

Annotation

JEŽKOVÁ, Barbora, *Alternativní tresty a jejich přeměna na trest odnětí svobody v České republice*. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2016. 63 pp. Bachelor Thesis.

Bachelor thesis entitled „*Alternativní tresty a jejich přeměna na trest odnětí svobody v České republice*." deals with a description of alternative punishments in the Czech Republic and their possible conversion into imprisonment under the conditions de lege lata and approach the concept of restorative justice. This thesis focuses on the importance of alternative punishments in the Czech legal system, the conditions under which it may be imposed these sanctions are enforced, during their performance and possible sanctions for failure to comply with the sentence. Target of this thesis is to further determine the incidence of conversion of alternative sentences of imprisonment based on the statistics of the Ministry of Justice of the Czech Republic. Bachelor thesis is based primarily on professional literature, legislative acts of the Czech Republic, study of judicial decisions and consultations at the Probation and Mediation Service of the Czech Republic. The thesis is applied descriptive method that is used to describe the issue, the analytical method used to analyze existing legislation on this issue and with the examples of practice which is crucial for this work.

Keywords: Criminal penalties, punishment, the offender, conversion, imprisonment, sentenced to community service, house arrest, fine.

Obsah

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	9
ÚVOD	11
1. RESTORATIVNÍ JUSTICE.....	13
2. TREST	13
2. 1 ZÁSADY PRO UKLÁDÁNÍ TRESTŮ	15
2. 2 STANOVENÍ DRUHU TRESTU	16
3. TRESTNÍ SANKCE	17
3. 1 TRESTNÍ SANKCE DOSPĚLÝCH PACHATELŮ	18
3. 1. 1 Tresty	18
3. 1. 2 Ochranná opatření	18
3. 2 TRESTNÍ SANKCE MLADISTVÝCH A DĚTÍ MLADŠÍCH 15 LET.....	18
3. 2. 1 Opatření.....	19
4. TREST ODNĚTÍ SVOBODY	20
5. ALTERNATIVNÍ TRESTY	22
6. PODMÍNĚNÝ ODKLAD VÝKONU TRESTU ODNĚTÍ SVOBODY	23
6. 1 PODMÍNĚNÝ ODKLAD VÝKONU TRESTU ODNĚTÍ SVOBODY S DOHLEDEM	25
6. 2 PŘEMĚNA PODMÍNĚNĚ ODLOŽENÉHO TRESTU ODNĚTÍ SVOBODY	25
7. DALŠÍ TRESTY NESPOJENÉ S ODNĚTÍM SVOBODY	28
7. 1 TREST OBECNĚ PROSPĚŠNÝCH PRACÍ	28
7. 1. 1 Přeměna trestu obecně prospěšných prací	32
7. 2 TREST DOMÁCÍHO VĚZENÍ.....	34
7. 2. 1 Přeměna trestu domácího vězení.....	35
7. 3 PENĚŽITÝ TREST.....	36
7. 3. 1 Přeměna peněžitého trestu	37
7. 4 TREST ZÁKAZU ČINNOSTI.....	39

8. VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ	40
8. 1 VÝZKUMNÉ OTÁZKY	41
8. 2 HYPOTÉZA	41
8. 3 STATISTICKÉ ÚDAJE A ODPOVĚDI NA OTÁZKY	41
8. 4 ZÁVĚR VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ	56
ZÁVĚR	58
PRAMENY	60

Seznam použitých zkratek

- LZPS - Listina základních práv a svobod, Usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů
- Ústava – Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů
- TŘ nebo trestní řád – Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů
- TrZ nebo trestní zákoník – Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- tr. zák. nebo trestní zákon – Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů
- ZSM nebo zákon o soudnictví ve věcech mládeže – Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), ve znění pozdějších předpisů
- ZTOPO – Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů

Ostatní zkratky

- cit. zák. ust. - citované zákonné ustanovení
- ČR- Česká republika
- konkr. - konkrétně
- KS – krajský soud
- např. - například
- odst. - odstavec
- OPP – obecně prospěšné práce
- OS – okresní soud
- PMS – Probační a mediační služba ČR
- PO – právnická osoba
- příp. – případně
- TOS- trest odnětí svobody
- ust. – ustanovení

Úvod

V rámci studia jsem vykonávala mimo jiné praxi na středisku Probační a mediační služby České republiky v Hradci Králové, u Okresního a Krajského soudu v Hradci Králové a u Státního zastupitelství v Hradci Králové. Právě díky těmto praxím jsem se podrobněji dozvěděla o institutu alternativních trestů ukládaných v rámci trestního řízení. Následně mě zaujala problematika spojená s přeměnami těchto trestů nespojených s odnětím svobody v trest odnětí svobody při neplnění podmínek výkonu alternativních trestů.

V úvodu této bakalářské práce se budu zabývat pojmem restorativní justice, kdy právě toto je základem pro pochopení institutu alternativních sankcí. Následně se zde budu okrajově zabývat pojmem trest a zásadami, které jsou při ukládání trestu používány. Dále v této práci přiblížím, jakým způsobem se stanoví druh trestní sankce. Na to bude navazovat další kapitola, která bude věnována druhům trestních sankcím, když zde podrobněji uvedu trestní sankce ukládané dospělým pachatelům, tedy tresty a ochranná opatření a trestní sankce ukládané pachatelům mladistvým a dětem mladším 15 let, tedy opatření. Následující kapitola se bude zabývat trestem nejprísnějším, trestem odnětí svobody, ve který mohou být za určitých podmínek přeměněny tresty nespojené s odnětím svobody. V rámci toho též zmíním alternativy k tomuto trestu, a to podmíněný odklad výkonu trestu odnětí svobody, ať již s dohledem či bez a také přeměny tohoto podmíněně odloženého trestu odnětí svobody na trest odnětí svobody nepodmíněný. Předposlední kapitola se bude zabývat tématem této bakalářské práce, tedy alternativními tresty, když zde podrobně rozeberu jak trest zákazu činnosti, u kterého jako jediného, ze zde uvedených alternativních trestů, není možná přeměna v trest odnětí svobody, tak trest obecně prospěšných prací, trest domácího vězení, peněžitý trest a jejich případnou přeměnu v trest odnětí svobody, jak již napovídá název této práce. V závěrečné kapitole budou uvedeny statistické údaje týkající se tématu této práce a budou zde zodpovězeny i položené výzkumné otázky.

V této bakalářské práci bude aplikována hlavně metoda deskriptivní, s jejíž pomocí bude popsána daná problematika, dále využiji metody analytické, kdy se pokusím o rozbor dané problematiky v trestněprávních předpisech a dané judikatuře. Dále zde bude využit kvantitativní výzkum, za pomoci analýzy statistických dat. Dá se říci, že v určitém rozsahu bude použita i metoda komparativní, a to v případě, kdy budou porovnávány trestní sankce ukládané dospělým a mladistvým pachatelům.

K vypracování této bakalářské práce budu vycházet z odborné právnické literatury a českých právních předpisů. Velký přínos pro tuto práci měly odborné stáže u Okresního a Krajského soudu v Hradci Králové, které jsem vykonávala v rámci studia a díky nimž jsem měla možnost v této práci použít rozhodnutí těchto soudů a statistiky ukládaných trestů.

Pokud bych se zaměřila komplexně na alternativní tresty v systému českého trestního práva, pak by rozbor překračoval rámec této práce. Ta proto bude koncipována převážně s ohledem na trestání dospělých pachatelů a problematikou mladistvých pachatelů se budu zabývat v praktické části této práce.

Cílem této bakalářské práce tedy bude rozbor právní úpravy institutu přeměny alternativních trestů v nepodmíněný trest odnětí svobody a analýza statistiky ukládaných trestů a jejich přeměn na základě údajů, které mi byly laskavě poskytnuty Krajským soudem v Hradci Králové.

1. Restorativní justice

Dle Ščerby (2014, s. 20) v systému trestní justice rozlišujeme dvě základní formy pojetí. Jsou jimi justice retributivní a restorativní. Retributivní justice spočívá v potrestání pachatele a spáchaný trestný čin se bere jako újma celé společnosti, kterou je třeba chránit. Naopak dle restorativní justice tedy není hlavním cílem potrestání pachatele, ale odstranění následků trestné činnosti. Toho je možno dosáhnout různými mediačními postupy či uplatňováním alternativních trestů, o kterých bude v práci pojednáno níže. Právě díky alternativním trestům se pachatel může aktivně podílet na jakémsi odstranění škodlivých následků trestného činu, např. v podobě finanční kompenzace.¹

Rozdíl mezi těmito dvěma pojetími justice lze tedy shrnout tak, že:

„ Jestliže je tedy retributivní systém trestní justice zaměřen na nalezení adekvátní formy postihu pachatele a dosažení spravedlnosti spojuje právě s tím, aby pachatelé byli po zásluze potrestáni, restorativní justice se zajímá v první řadě o to, jak a komu byla trestným činem způsobena újma a jak tuto újmu napravit.,²

2. Trest

Pod pojmem trest v právním slova smyslu si většina představí jakýsi zákonem stanovený právní následek za spáchané protiprávní jednání. Trest může být charakterizován jako:

„ prostředek státního donucení, který stát užívá k ochraně zájmů chráněných trestním zákonem, ochraně společnosti před trestnými činy a jejich pachateli. Jedná

¹ ŠČERBA, F. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vyd. Praha: Leges, 2014, s. 20.

² Tamtéž, s. 24.

se o újmu na svobodě, majetkových nebo jiných právech odsouzeného, kterou může pachateli trestného činu uložit jen soud.“³

„ Zároveň se trest vyznačuje dvěma základními prvky: za prvé obsahuje záměrnou, ve smyslu donucení působící újmu, a za druhé obsahuje veřejně vyslovený, sociálně etický odsudek pachatelova činu.“⁴

Pojem trestu je samozřejmě zakotven v právních dokumentech České republiky, kterými jsou základní legislativní dokument ČR, tedy Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů (dále v textu jen jako „Ústava ČR“), konkrétně ustanovení (dále v textu jen jako „ust.“) čl. 90, dále ust. čl. 39 a 40 Listiny základních práv a svobod, Usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů (dále v textu jen jako „LZPS“). Na tyto základní teze navazují zákony, které se trestem zabývají podrobněji. Především je to zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále v textu jen jako „TrZ“), Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů (dále v textu jen jako „TŘ“), Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), ve znění pozdějších předpisů (dále v textu jen jako „ZSM“), Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů (dále v textu jen jako „ZTOPO“) a další.

³ JELÍNEK, J.. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 4. vyd. Praha: Leges, 2014, s. 389.

⁴ SOLNAŘ, V., FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D., VANDUCHOVÁ, M. *Systém českého trestního práva*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Novatrix, s. r. o., 2009, s. 9.

2. 1 Zásady pro ukládání trestů

Trestní zákoník, který je účinný od 1. 1. 2010 je založen na zásadách trestání, které navazují Ústavy a LZPS. Tento TrZ navazuje na předchozí trestněprávní úpravu, avšak přináší i mnoho změn, které mají vliv na ukládání trestů.

Elementární zásadou je zásada legality, která je zakotvena ust. čl. 39 LZPS⁵ a kterou lze dle Novotného a Vanduchové (2007, s. 51) vyložit tak, že trestní sankce lze ukládat jen na základě trestního zákona (§ 37 odst. 1 TrZ), když tato zásada vychází ze základních zásad, a to *nulla poena sine lege* (není trestu bez zákona) a *nullum crimen sine lege* (není trestného činu bez zákona).⁶

V návaznosti na to, pak TrZ stanoví, že: *„ pachatelí nelze uložit kruté a nepřiměřené trestní sankce a že výkonem trestní sankce nesmí být ponížena lidská důstojnost.“*⁷

Další zásadou, je zásada přiměřenosti, kterou obsahuje ust. § 38 TrZ s tím, že je nutné, aby uložená sankce byla úměrná k spáchanému trestnému činu.

*„ Základem adekvátnosti trestu je jeho úměrnost trestnému činu, ve smyslu úměrnosti trestu individuálnímu trestnému činu a jeho pachatelí. Pouze trest vyměřený s maximálním ohledem na charakter jednotlivého případu je trestem adekvátním. Jednou ze základních podmínek naplnění zásady adekvátnosti trestu je pak dostatečně široký rejstřík trestních sankcí.“*⁸

⁵ „Jen zákon stanoví, které jednání je trestným činem a jaký trest, jakož i jaké jiné újmy na právech nebo majetku, lze za jeho spáchání uložit.“

⁶ NOVOTNÝ, O., VANDUCHOVÁ, M. a kolektiv. *Trestní právo hmotné. Obecná část. 5.*, jubilejní zcela přepracované vydání. Praha: Nakladatelství ASPI, 2007. s. 51.

⁷ § 39 odst. 2 TrZ.

⁸ KALVODOVÁ, V. *Postavení trestu odnětí svobody v systému trestněprávních sankcí.* 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2002, s. 89.

S touto zásadou je pak spjata zásada individualizace trestu, když:

„Individualizací trestu rozumíme zásadu vyměřit trest (jeho druh a intenzitu) s největším zřetelem k povaze jednotlivého případu (zejména ke stupni nebezpečnosti trestného činu pro společnost, včetně osoby pachatele, přitěžujících a polehčujících okolností.“⁹

S tím souvisí i zásada personaly sankce, jež je založena na pravidlu, že určitá sankce má zasáhnout výhradně konkrétního pachatele trestného činu a na jeho okolí by tato sankce měla mít minimální dopad.

Konečně, zásada humanity sankcí se prolíná s výše uvedenou zásadou legality a předpokládá zákaz tvrdých a nepoměrných trestních sankcí. Užíváním těchto zásad by se mělo dojít k tomu, aby nebyly zbytečně ukládány přísnější sankce, pokud stačí uložit sankci mírnější.

Jelínek uvádí (2014, s. 387 a násl.), že české trestní právo má základ ve smíšené teorii trestání, když se v tuto teorii se spojuje teorie eliminační, směřující k ochraně společnosti před pachateli trestných činů a zabránění odsouzenému v dalším páchání trestné činnosti, teorie rehabilitační, sloužící k výchově odsouzeného a teorie odstrašení, mající za úkol prevenci, jelikož ovlivňuje zbytek společnosti.¹⁰

2. 2 Stanovení druhu trestu

To, jaký druh trestní sankce bude nakonec stanoven, upravuje ust. § 39 odst. 1 TrZ a jedná se o volbu konkrétního druhu trestu, které jsou přijatelné dle zákona

⁹ SOLNAŘ, V., FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D., VANDUCHOVÁ, M. *Systém českého trestního práva*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Novatrix, s. r. o., 2009, s. 171.

¹⁰ JELÍNEK, J. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 4. vyd. Praha: Leges, 2014, s. 387 a násl.

a uvedeny v ust. § 52 TrZ. Není však vyloučeno ani ukládání více druhů trestů vedle sebe, pokud to však zákon připouští (§ 53 TrZ).

Výše uvedený výběr závisí na charakteru spáchané trestné činnosti, a při výběru trestu je nutno brát v potaz postihovaný zájem. Trest tak může směřovat např. proti svobodě či majetku. Při stanovení druhu trestu je nutné vycházet též z okruhu pachatelů, když některé tresty lze uložit bez omezení, avšak jiné lze uložit pouze specifickým pachatelům. Ukládání trestů je tak závislé na právní kvalifikaci, jednání pachatele a způsobu, jakým byl trestný čin proveden.

Jak je uvedeno v Systému českého trestního práva (2009, s. 43), co se týče diferenciací trestů, tak základní dělení je na nepodmíněný trest odnětí svobody a tresty alternativní. Při těchto trestech nespojených s odnětím svobody pachatele, zůstává pachatel na svobodě a není tak zásadně omezen jeho soukromý život, v důsledku čehož je snazší opětovné začlenění pachatele do společnosti. To je považováno za nespornou výhodu těchto trestů. Další nesporným kladem alternativních trestů jsou nižší zásahy do rozpočtu státu, jenž společnost na takovéto tresty vynakládá v porovnání s tresty spojenými s odnětím svobody.¹¹ V současné době se tak upřednostňuje, aby byly především u prvotrestaných pachatelů ukládány tresty nespojené s odnětím osobní svobody.

3. Trestní sankce

Trestní sankce je ukládána za protiprávní chování jakéhokoli pachatele, avšak jak jsem již uvedla, tato práce bude zaměřena převážně na nejrozšířenější typ trestání, a to trestání dospělých pachatelů, když ostatními se budu zabývat pouze okrajově.

¹¹ SOLNAŘ, V., FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D., VANDUCHOVÁ, M. *Systém českého trestního práva*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Novatrix, s. r. o., 2009, s. 43.

Ve stručnosti zde tedy uvedu, jaké známe druhy trestních sankcí u pachatelů dospělých a mladistvých.

3. 1 Trestní sankce dospělých pachatelů

V TrZ se setkáme s tzv. dualismem trestních sankcí, který můžeme vysvětlit tak, že se trestní sankce rozdělují na tresty a ochranná opatření.

3. 1. 1 Tresty

Taxativní výčet trestů, které je možno v českém trestním právu uložit najdeme v ust. § 52 TrZ. Jsou jimi: a) trest odnětí svobody, b) domácí vězení, c) obecně prospěšné práce, d) trest propadnutí majetku, e) peněžitý trest, f) propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty, g) trest zákazu činnosti, h) zákaz pobytu, i) zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce, j) ztráta čestných titulů nebo vyznamenání a ztráta vojenské hodnosti, k) vyhoštění.

3. 1. 2 Ochranná opatření

V ust. § 98 TrZ jsou upraveny druhy trestních opatření, kterými jsou: ochranné léčení, zabezpečovací detence, zabránění věci a ochranná výchova.

3. 2 Trestní sankce mladistvých a dětí mladších 15 let

Trestání mladistvých a dětí mladších 15 let upravuje zákon o soudnictví ve věcech mládeže, který je účinný od 1. ledna 2004 upravuje trestní sankce, které je možno uložit mladistvým a dětem mladším 15 let. Jak vyplývá z Jelínkovy publikace (2014, s. 487), tak trestní sankce dospělých jsou založeny na dualismu, oproti tomu na monismu trestních sankcí jsou založeny protiprávní činy

mladistvých a dětí mladších patnácti let.¹² Trestní sankce ukládané mladistvým a dětem mladším patnácti let se nazývají opatření.

3. 2. 1 Opatření

Opatření ukládaná mladistvým dle ZSM jsou upravena v ust. § 10 odst. 1, dle kterého je mladistvým možné uložit tři druhy opatření, a to: a) výchovná opatření, b) ochranná opatření a c) trestní opatření. Nejzávažnější, tedy trestní opatření lze pak dle ust. § 3 odst. 2 cit. zákona uložit pouze tehdy, jestliže „ *by zvláštní způsoby řízení a opatření, zejména obnovující narušené sociální vztahy a přispívající k předcházení protiprávním činům, zřejmě nevedly k dosažení účelu tohoto zákona.*“¹³

Protiprávní činy, které spáchaly děti mladší patnácti let nebo trestně neodpovědní mladiství, se nazývají činy jinak trestné. Za tyto činy mohou být takovýmto pachatelům uloženy též opatření, jejichž taxativní výčet najdeme v ust. § 93 ZSM.¹⁴

Pro úplnost je třeba uvést, že dne 1. ledna 2012 nabyl účinnosti ZTOPO. Tento zákon přináší trestní odpovědnost i právnickým osobám (dále v textu jen jako „PO“), když v tomto zákoně jsou uvedeny sankce, které je možno PO uložit. Dále se však trestáním právnických osob nebudu zabývat, neboť to dle mého názoru vybočuje z rámce této bakalářské práce.

¹² JELÍNEK, J. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 4. vyd. Praha: Leges, 2014, s. 487.

¹³ § 3 odst. 2 ZSM

¹⁴ Mezi opatření uvedená v § 93 odst. 1 ZSM patří: výchovné povinnosti, výchovná omezení, napomenutí s výstrahou, zařazení do terapeutického, psychologického nebo jiného vhodného výchovného programu ve středisku výchovné péče, dohled probačního úředníka, ochranná výchova a ochranné léčení.

4. Trest odnětí svobody

I když jsou tématem mé bakalářské práce alternativní tresty a jejich případná přeměna na trest odnětí svobody, považuji za nutné ve stručnosti zmínit základní trest českého trestního práva, neboť všechny ostatní tresty z něho buď vycházejí či se k němu formou přeměny vrací. Jedná se o trest odnětí svobody.

„Nepodmíněný trest odnětí svobody (§ 55 - 59 TrZ) lze charakterizovat jako trest univerzální a nejpřísnější. Univerzální proto, že je obsažen v každé sankci u skutkové podstaty ve zvláštní části TrZ. Je tedy možno ho uložit za každý trestný čin a kterémukoli pachateli. S univerzální povahou souvisí také to, že zákon obecně nestanoví žádné zvláštní předpoklady pro ukládání tohoto trestu. Uplatní se pouze obecná podmínka uvedená v § 53 odst. 1 TrZ, podle něhož ho lze uložit samostatně, je-li uveden ve zvláštní části TrZ.“¹⁵

Pokud je ukládán trest odnětí svobody, soud musí brát v úvahu všechny uvedené zásady a dále se musí řídit ust. § 38 odst. 1, 2 TrZ. Při ukládání trestu odnětí svobody je vždy třeba brát v potaz pravidlo, dle kterého není možno uložit přísnější sankci, pokud je možné uložit sankci méně citelnou. Dle ust. § 52 odst. 2 TrZ trestem odnětí svobody rozumíme, nestanoví-li zákon jinak: a) nepodmíněný trest odnětí svobody, b) podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody, c) podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody s dohledem a dle odst. 3 je zvláštním typem trestu odnětí svobody výjimečný trest upravený v ust. § 54 TrZ. Nejpřísnějším typem trestu odnětí svobody, je tedy nepodmíněný trest odnětí svobody, který upravují ust. § 55 - 59 TrZ. Podle Kratochvíla (2012, s. 589) se o nejpřísnější trest jedná proto, že představuje nejzávažnější zásah do nejširšího okruhu základních práv a svobod pachatele.¹⁶

¹⁵ KRATOCHVÍL, V. *Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Obecná část. 2. vyd.* Praha: C. H. Beck, 2012, s. 589.

¹⁶ Tamtéž.

Při ukládání tohoto trestu musí mít soudy na paměti ust. § 55 odst. 2 TrZ, dle kterého lze:

„nepodmíněný trest odnětí svobody uložit jen za zde stanovených podmínek. Tedy že, za trestné činy, u nichž horní hranice trestní sazby odnětí svobody nepřevyšuje pět let, lze uložit nepodmíněný trest jen za podmínky, že by vzhledem k osobě pachatele uložení jiného trestu zjevně nevedlo k tomu, aby pachatel vedl řádný život.“¹⁷

I přes snahu ukládat přednostně alternativní tresty, je v některých případech trest odnětí svobody stále nenahraditelný. Jedná se např. o pachatele závažných trestných činů, jejichž pobyt na svobodě by pro společnost nebyl bezpečný.

Maximální délka trestu odnětí svobody je dvacet let, avšak v zákonem stanovených případech lze tuto délku překročit (§ 55 odst. 1 TrZ).

„Prvním z nich je tzv. mimořádné zvýšení trestu odnětí svobody dle § 59 TrZ a jedná se o pachatele, který znovu spáchal zvláště závažný zločin, ač již byl pro takový nebo jiný zvláště závažný zločin potrestán. V takovém případě lze uložit trest odnětí svobody v rámci trestní sazby, jejíž horní hranice se zvyšuje o jednu třetinu, a to za podmínky, že závažnost tohoto zločinu je vzhledem k recidivě a ostatním okolnostem případu vysoká nebo možnost nápravy pachatele je ztížena.“¹⁸

K mimořádnému zvýšení trestu odnětí svobody může též dojít, pokud byl trestný čin páchan ve prospěch organizované zločinecké skupiny a dále pokud se jedná o výjimečný trest odnětí svobody dle ust. § 54 TrZ. Zde hovoříme o trestu odnětí svobody nad dvacet až do třiceti let či trestu odnětí svobody na doživotí. Trest odnětí svobody na doživotí může být uložen pouze za podmínky, že se jedná o zvláště závažný zločin.

¹⁷ § 55 odst. 2 TrZ.

¹⁸ KRATOCHVÍL, V. *Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Obecná část. 2. vyd.* Praha: C. H. Beck, 2012, s. 590.

Výkon trestu odnětí svobody probíhá ve věznicích, jejichž diferenciaci je upravena v ust. § 56 TrZ.

Po stručném vysvětlení tohoto základního trestu již přejdu k tématu své bakalářské práce, tedy k alternativním trestům

5. Alternativní tresty

Již v úvodu jsem se zabývala pojmem restorativní justice, s tímto institutem souvisí systém alternativních opatření. Ten lze diferencovat dle toho, zda opatření zařadíme do hmotného či procesního trestního práva. V trestním právu hmotném najdeme alternativní opatření v podobě alternativ k potrestání, kterými jsou upuštění od potrestání, podmíněné upuštění od potrestání s dohledem a alternativní tresty. V trestním právu procesním se vyskytují tzv. odklony v trestním řízení, mezi které patří podmíněné zastavení trestního stíhání, narovnání, podmíněné odložení podání návrhu na potrestání a odstoupení od trestního stíhání. Já se zde však budu zabývat pouze hmotněprávní úpravou, tedy alternativními tresty.

Dle Jelínka (2014, s. 389) můžeme za alternativní tresty považovat všechny tresty, které nejsou spojeny s nepodmíněným odnětím svobody.¹⁹

Vzhledem ke společenským změnám, kdy neustále prudce stoupá kriminalita, bylo nutné hledat nová řešení týkající se trestání pachatelů trestných činů. K myšlence uplatňování alternativních trestů vedlo z mého pohledu hned několik důvodů. Jedním z nich byla zcela jistě neustálá přeplněnost stávajících věznic, a s tím spojená ekonomická vydání státu. Nezanedbatelnou problematikou je i dodržování lidských práv. Dalším významným faktorem je snaha o individualizaci trestání, jelikož ne za každý spáchaný trestný čin je nutné ihned

¹⁹ JELÍNEK, J. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 4. vyd. Praha: Leges, 2014, s. 389.

ukládat trest odnětí svobody, když navíc při trestu odnětí svobody je daleko menší šance k odškodnění poškozeného, což souvisí s již výše uvedenou restorativní justicí. Navíc při uplatnění trestu odnětí svobody vzniká daleko větší riziko recidivy trestné činnosti a naopak u alternativních trestů nedochází k sociální izolaci pachatele.

6. Podmíněný odklad výkonu trestu odnětí svobody

Jako první alternativní trest je nutné uvést podmíněný odklad výkonu trestu odnětí svobody. Jak je již uvedeno výše, TrZ v ust. § 52 odst. 2 determinuje varianty trestu odnětí svobody a v souvislosti se snahou alternativního trestání, tak rozlišuje typy trestu odnětí svobody.

V předchozím trestním zákoně takové rozlišení neexistovalo a podmíněný odkladu trestu odnětí svobody byl upraven ve zvláštním ust, a to ust. § 58 tr. zák.

Podmíněné odložení výkonu trestu odnětí svobody se stalo významným elementem českého sankčního systému. V teorii existují různé názory na právní povahu, v tom směru, zdali se jedná o samostatný druh trestu či zdali je tento trest zvláštní formou nepodmíněného trestu odnětí svobody. Já se přikláním k výkladu F. Ščerby (2014, s. 227), tedy že podmíněné odsouzení je třeba chápat jako samostatný druh trestu.²⁰ V praxi tento trest patří k nejčastěji ukládaným trestním sankcím. Jeho úprava je obsažena v oddílu 6, dílu 2 TrZ, konkr. v ust. § 81-87 TrZ. Základním požadavkem pro tento trest je jeho výměra, která nesmí přesahovat tři léta. Dále je to osoba a poměry pachatele, jakož i okolnosti případu, které musí vyústit v závěr, že není třeba bezprostřední výkon trestu odnětí svobody. Zároveň je součástí tohoto trestu zkušební doba v rozmezí jednoho až pěti let. Po uplynutí stanovené zkušební doby a za předpokladu, že pachatel vyhověl všem podmínkám,

²⁰ ŠČERBA, F. Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. 2. vyd. Praha: Leges, 2014, s. 227.

dojde k osvědčení, což znamená jakési prominutí výkonu trestu odnětí svobody. Pokud by se pachatel během zkušební doby neosvědčil, rozhodne soud, že je výkon trestu odnětí svobody nutný. Konkrétní výrok v rozsudku soudu v případě, že je uložen trest odnětí svobody podmíněně odložený, pak musí obsahovat výrok o trestu odnětí svobody, na jakou dobu (nesmí převyšovat tři roky) a že se tento trest odkládá na zkušební dobu v určité délce (jeden rok až pět let). Podmíněný trest odnětí svobody může být zpřísněn způsobem uvedeným v ust. § 82 odst. 2 TrZ, kdy lze podmíněně odsouzenému uložit zde uvedená přiměřená omezení a povinnosti.

Po uložení tohoto trestu soud s pomocí Policie ČR, orgány místní samosprávy a pravidelnou kontrolou rejstříku trestů sleduje, zda odsouzený vede řádný život a plní podmínky, které mu byly rozhodnutím uloženy a které musí být splněny, aby soud mohl rozhodnout tak, že se odsouzený ve zkušební době osvědčil. Pokud soud v průběhu zkušební doby či ve lhůtě jednoho roku po uplynutí zkušební doby dospěje k závěru, že odsouzený ve zkušební době nevedl řádný život, může rozhodnout o nařízení trestu odnětí svobody. V opačném případě se má za to, že se odsouzený osvědčil. O osvědčení může být rozhodnuto, nebo pokud soud ve lhůtě jednoho roku po uplynutí zkušební doby nerozhodne, nastává fikce osvědčení ze zákona (§ 83 odst. 3 TrZ). Dle zákona má soud též možnost, aby ponechal podmíněné odsouzení v platnosti, i když odsouzený během zkušební doby nevedl řádný život. Ve výjimečných případech soud může ponechat podmíněné odsouzení v platnosti, i když odsouzený zavinil příčinu k nařízení výkonu trestu, avšak musí být buď a) nad odsouzeným stanoven dohled či b) musí být prodloužena zkušební doba, avšak ne více než o dvě léta, přičemž nesmí překročit horní hranici zkušební doby stanovené v ust. § 82 odst. 1 TrZ či c) soud musí stanovit dosud neuložená přiměřená omezení a povinnosti uvedené v ust. § 48 odst. 4 TrZ směřující k vedení řádného života (§ 83 odst. 1 písm. a), b), c)).

6. 1 Podmíněný odklad trestu odnětí svobody s dohledem

Ještě přísnější variantou podmíněného trestu odnětí svobody je podmíněný odklad trestu odnětí svobody s dohledem (§ 84 - 87 TrZ). Podmínky uložení této varianty trestu jsou téměř totožné, jak je uvedeno shora, když k tomu je uložena pravidelná kontrola pachatele, při níž je využíváno ust. § 49- 51 TrZ. Pachatel se musí podrobovat dohledu, jehož účelem je sledování a kontrola jeho chování a odborné vedení s cílem zajistit do budoucna řádný život. Tento dohled provádí probační úředník (§ 49 TrZ). V dalších ust. § 50 a 51 TrZ jsou stanoveny povinnosti pachatele a povinnosti a oprávnění probačního úředníka.

6. 2 Přeměna podmíněně odloženého trestu odnětí svobody

V případě, že podmíněně odsouzený pachatel nevedl ve zkušební době řádný život, nastává postup dle ust. §83 TrZ. O přeměně původně podmíněně odloženého trestu odnětí svobody rozhoduje soud, který trest uložil, a to ve veřejném zasedání. Podmíněně odložený trest odnětí svobody je přeměňován na trest odnětí svobody, dle ust. § 83 odst. 1 TrZ. Toto rozhodnutí může být učiněno již během zkušební doby, nejpozději však musí být učiněno do jednoho roku po uplynutí zkušební doby (§ 83 odst. 3 TrZ). Zároveň s rozhodnutím o tom, že podmíněně odsouzený vykoná podmíněně odložený trest, musí soud rozhodnout o zařazení pachatele do konkrétního typu věznice. Jak jsem uvedla výše, tak ust. § 83 odst. 1 písm. a), b), c) TrZ umožňuje, aby ve výjimečných případech soud ponechal podmíněně odsouzení v platnosti.

Takováto situace nastala v trestní věci vedené u OS v Rychnově nad Kněžnou pod sp. zn. 2 T 108/2014. Rozsudkem tohoto soudu ze dne 18. 11. 2014 byl odsouzenému uložen trest odnětí svobody v trvání dvou roků, jehož výkon byl podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání čtyř roků. Ve zkušební době podmíněného odsouzení byl odsouzený uznán vinným přečinem dle ust. § 324 odst. 1 písm. a) TrZ, za což mu byl uložen další trest odnětí svobody v trvání dvou roků,

jehož výkon byl podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání čtyř roků, a to s dohledem a bylo mu uloženo též ochranné psychiatrické léčení v ambulantní formě. Ve zkušební době podmíněného odsouzení rozhodl OS tak, že dle ust. § 330a odst. 2 TrZ za použití ust. § 86 odst. 1 písm. a) TrZ ponechal původně podmíněně odložený trest v platnosti a v rámci již uloženého dohledu stanovil odsouzenému další omezení, aby se dostavil na středisko PMS, účinně s ním spolupracoval a realizoval později uložené ochranné psychiatrické léčení. Proti tomuto usnesení podalo stížnost státní zastupitelství s tím, že odsouzenému byl uložen další trest za úmyslnou trestnou činnost. Právě toto odsouzení je nejzávažnějším porušením zkušební doby a státní zástupce se tak domáhal, aby podmíněně odložený trest odnětí svobody byl vykonán. Z podnětu stížnosti státního zástupce, pak rozhodl KS v Hradci Králové rozhodnutím pod sp. zn. 10 To 73/2015 tak, že dle § 86 odst. 1 TrZ odsouzený vykoná původně podmíněně odložený trest odnětí svobody, a to ve věznicí s dozorem. Z odůvodnění KS vyplývá, že další trestné činnosti se odsouzený dopustil v běžící zkušební době podmíněného odsouzení krátce po jejím započetí. Již další odsouzení za úmyslnou trestnou činnost svědčí v závěru, že odsouzený ve zkušební době nevedl řádný život, navíc odsouzený nevyhověl ani dalším uloženým podmínkám, neboť neplnil uložený dohled, na který odmítal docházet a nepodroboval se ani již dříve uloženému ochrannému psychiatrickému léčení. Dle stanoviska krajského soudu chováním odsouzeného ve zkušební době nebyly splněny výjimečné předpoklady pro ponechání podmíněného odsouzení v platnosti, ale naopak byl třeba nařídit výkon původně podmíněně odloženého trestu odnětí svobody.²¹

Vzhledem k tomu, že podmíněně odložený trest odnětí svobody je nejčastěji ukládaným trestem, je i rozhodování o chování odsouzených ve zkušební době velmi frekventované. S ohledem na četnost ukládání tohoto trestu, je pak velmi rozmanitá i forma, kterou jsou podmínky vedení řádného života porušovány. Jak

²¹ Rozsudek OS v Rychnově nad Kněžnou ze dne 18. 11. 2014, sp. zn. 2 T 108/2014 a rozsudek KS v Hradci Králové ze dne 26. 3. 2015, sp. zn. 10 To 73/2015.

již bylo uvedeno, nejčastějším důvodem vedoucím k přeměně trestu je odsouzení za další v převážné míře úmyslnou trestnou činnost. Důvodem k přeměně však může být i opakované trestání odsouzeného v přestupkovém řízení. Stejně tak může být důvodem přeměny i neplnění omezení a povinností, jenž tvořily součást zkušební doby (§ 82 odst. 2 TrZ). Nejčastěji se jedná o to, že pachatel nenahradil poškozeným škodu či neodčinil nemajetkovou újmu. Je-li jako součást stanovení zkušební doby dána pachateli povinnost dle svých sil hradit škodu (§ 82 odst. 2 TrZ), je pak povinností soudu sledovat plnění této povinnosti. Ze strany soudu jsou kontaktováni jednotliví poškození s dotazy, zdali jim pachatel škodu uhradil.

Zde je možno uvést jako příklad trestní věc vedenou u Okresního soudu v Náchodě pod sp. zn. 11 T 204/2012. Rozsudkem ze dne 7. 3. 2013 byl obžalovaný uznán vinným přečinem poškození cizí věci dle ust. § 228 odst. 1 TrZ, za což mu byl uložen trest odnětí svobody v trvání deseti měsíců, jehož výkon byl podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání dvou let a šesti měsíců. Vedle toho byla odsouzenému uložena zvláštní povinnost dle ust. § 82 odst. 2 TrZ, a to nahradit poškozeným ve zkušební době vzniklou škodu. Trestná činnost obžalovaného spočívala v tom, že v nočních hodinách při cestě po obci ničil zpětná zrcátka u zaparkovaných vozidel. Zkušební doba obžalovaného skončila dne 7. 9. 2015. OS v Náchodě nařídil veřejné zasedání a dne 30. 11. 2015 rozhodl, že dle ust. § 83 odst. 1 TrZ odsouzený vykoná trest odnětí svobody a rozhodl též o jeho zařazení do příslušné věznice. Důvodem k rozhodnutí o výkonu trestu bylo to, že odsouzený v průběhu zkušební doby neuhradil způsobenou škodu, navíc byl ve zkušební době potrestán za přestupek sankcí ve výši 300 Kč, kterou neuhradil. Proti tomuto usnesení podal odsouzený stížnost, v níž uvedl, že v současné době navštěvuje odborného lékaře, a to za účelem zklidnění svého chování, dále uvedl, že si našel zaměstnání, které se snaží udržet a jako nejpodstatnější argument sdělil, že v průběhu po usnesení OS v Náchodě uhradil poškozeným škodu. KS v Hradci Králové tyto skutečnosti ověřil, poškození potvrdili náhradu škody, a proto bylo KS napadené usnesení OS zrušeno a nově bylo rozhodnuto tak, že byla dle ust. § 83

odst. 1 písm. b) TrZ prodloužena zkušební doba podmíněného odkladu trestu odnětí svobody o 1 rok. Důvodem k takovému rozhodnutí byla ta skutečnost, že odsouzený doposud nebyl ve výkonu trestu a rozhodnutí OS v Náchodě u něho vedlo k pozitivnímu posunu, pokud jde o náhradu škody. Z hlediska účelu trestu se pak jeví vhodnější, aby odsouzený prokázal i nadále snahu po nápravě, řádně pracoval, než aby vykonával trest odnětí svobody.²²

7. Další tresty nespojené s odnětím svobody

Jak již bylo uvedeno, tresty nespojené s odnětím svobody jsou alternativou k uložení trestu odnětí svobody a jsou upraveny v ust. § 52 odst. 1 TrZ, kde je jejich taxativní výčet. V této bakalářské práci se budu dále podrobněji alternativním trestem obecně prospěšných prací, trestem domácího vězení a peněžitým trestem, tedy tresty nejčastěji aplikovanými v soudní praxi.

7.1 Trest obecně prospěšných prací

Nejčastěji ukládaným alternativním trestem je trest obecně prospěšných prací (dále v textu jen jako „OPP“), který je upraven v ust. § 52 odst. 1. písm. c). Trest OPP se v českém trestním právu vyskytuje díky novele tr. zák. č. 152/1995 Sb. od 1. 1. 1996 a patří tedy mezi modernější tresty nespojené s odnětím svobody. Je ukládán pachatelům přečinů, u kterých nepostačuje podmíněné odložení trestu odnětí svobody, ať už s dohledem či bez, a kterým nelze z vzhledem k jejich majetkové situaci uložit peněžitý trest. Trest OPP může být dle ust. § 62 odst. 1 TrZ uložen pachateli za přečin a pak lze tento trest uložit i tehdy, když jej TrZ v dané skutkové podstatě nestanoví (§ 53 odst. 2 TrZ).

²² Rozsudek OS v Náchodě ze dne 7. 3. 2013, sp. zn. 11 T 204/2012 a rozsudek KS v Hradci Králové ze dne 10. 2. 2016, sp. zn. 12 To 9/2016.

Shora uvedený trest může soud dle ust. § 63 odst. 1 vyměřit v délce min. 50 a max. 300 hodin. Trest OPP může být pachateli uložen v případě, kdy vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného přečinu, osobě a poměrům pachatele uložení jiného trestu není třeba (§ 63 odst. 1 TrZ). Je vyloučeno, aby byl tento trest uložen společně s trestem odnětí svobody a trestem domácího vězení (§ 53 odst. 1 TrZ), zároveň pak není možno trest uložit pachateli, kterému byl v předcházejících třech letech trest OPP přeměněn na trest odnětí svobody (§ 62 odst. 2 TrZ). Dále je soud povinen vzít v potaz stanovisko pachatele k uložení tohoto trestu a jeho zdravotní stav (§ 64 TrZ).

Jako příklad lze uvést trestní věc Okresního soudu v Hradci Králové, sp. zn. 3 T 122/2015. V tomto trestním řízení byl obžalovaný stíhán pro přečin maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání dle ust. § 337 odst. 1 písm. a) TrZ. Pachatel se při výslechu na policii k trestné činnosti doznal, a proto ještě před podáním návrhu na potrestání pověřilo okresní státní zastupitelství středisko Probační a mediační služby k projednání podmínek pro eventuální uložení trestu OPP. Dle zprávy Střediska Probační a mediační služby ČR (dále v textu jen jako PMS“) v Hradci Králové však obžalovaný při tomto jednání uvedl, že nesouhlasí s výrokem návrhu na potrestání, neboť v daný den osobní motorové vozidlo neřídil a ve skutečnosti řídil jeho bratranec. PMS proto uložení trestu OPP nedoporučila. K hlavnímu líčení u Okresního soudu v Hradci Králové se obžalovaný nedostavil, hlavní líčení tak bylo konáno v jeho nepřítomnosti a obžalovaný byl uznán vinným shora uvedeným přečinem. Za uvedené jednání mu byl mimo jiné uložen trest odnětí svobody v trvání jednoho roku se zařazením do věznice s dohledem. Tento druh trestu a jeho výměru zvolil okresní soud z toho důvodu, že obžalovaný již byl v minulosti soudně trestán a pro uložení trestu OPP nebyly splněny podmínky, jednak proto že obžalovaný v rámci šetření PMS trestnou činnost popřel a dále proto, že se k hlavnímu líčení nedostavil, tudíž nemohl být vyslechnut k již shora uvedeným skutečnostem, kterými jsou stanovisko pachatele, jeho zdravotní stav a možnosti uložení tohoto trestu, jenž zákon při ukládání trestu OPP vyžaduje.

Zároveň musí být při ukládání tohoto trestu obžalovaný dle ust. § 65 odst. 1 TrZ seznámen s tím, že OPP je povinen vykonat osobně a bezplatně ve svém volném čase, nejpozději do dvou let od nařízení tohoto trestu. Ve svém rozhodnutí také OS dle požadavku ust. § 55 odst. 2 TrZ vyložil, proč nebylo možno uložit trest nespojený s odnětím svobody. Proti tomuto rozsudku podal obžalovaný odvolání, které projednal Krajský soud v Hradci Králové. Obžalovaný ve svém písemném odvolání, jakož i ve veřejném zasedání, v němž bylo jeho odvolání projednáváno, uvedl, že z neznalosti problematiky a na radu kamarádů vyjádřil na středisku PMS nesouhlas s výrokem na návrh na potrestání, ale následně si uvědomil, že se dopustil hloupého jednání, aniž by si uvědomil jeho důsledky. V rámci odvolání se domáhal přezkumu trestu, pokud jde o zvolený druh trestu a vyslovil přesvědčení, že původně uvažovaná možnost uložení trestu OPP je reálná. K tomu uvedl, že žije v družském poměru, stará se o nezletilého syna, je osobou samostatně výdělečně činnou a podniká v demoličních a zednických pracích. V případě trestu odnětí svobody, by mu byla odebrána možnost výdělku a péče o rodinu. U veřejného zasedání pak uvedl, že si uvědomuje nesprávnost svého jednání, jeho stanovisko, které uvedl na radu kamarádů, bylo nesprávné, doznal se k jednání, jenž mu bylo kladeno za vinu, uvedl, že jeho zdravotní stav je dobrý, tedy, že může OPP vykonávat a vzal na vědomí i skutečnost uvedenou v ust. § 65 odst. 1 TrZ. Krajský soud pak vyšel z toho, že právě trest OPP má být ukládán místo krátkodobých trestů odnětí svobody, s přihlédnutím k podmínkám ust. § 62 odst. 1 TrZ jakož i ke všem hlediskům uvedených v ust. § 37- 39 TrZ. Rozhodl o uložení trestu OPP, který byl vyměřen v maximální možné míře, tedy ve výměře 300 hodin. V rozsudku KS pod sp. zn. 12 To 403/2015 ze dne 6. 1. 2016 pak byl obžalovaný poučen nejen o tom, kdy a jak má trest vykonávat, ale i o ust. § 65 odst. 2. TrZ, tedy o tom, že pokud by nevedl řádný život, či se uloženému trestu vyhýbal, může jej soud přeměnit na trest odnětí svobody.²³

²³ Rozsudek OS v Náchodě ze dne 7. 3. 2013, sp. zn. 3 T 122/2015 a rozsudek KS v Hradci Králové ze dne 6. 1. 2016, sp. zn. 12 To 403/2015.

Výkon trestu OPP pak upravují ust. trestního řádu, a to konkr. ust. § 335-340b. Trest OPP odsouzený vykonává bez nároku na jakoukoli odměnu, v obvodu okresního soudu, ve kterém bydlí. Se souhlasem odsouzeného však může být trest vykonáván i mimo tento obvod (§ 335 TŘ). Zákon zde používá pojem „*kde odsouzený bydlí*“, což je dle Šámala (2005, s. 2393) místo, kde se odsouzený skutečně převážně zdržuje a ne místo, administrativního označení jako trvalého bydliště.²⁴ Důvodem této úpravy je bezpochyby také skutečnost, že právě v místě, kde s odsouzený převážnou dobu zdržuje, může jednak on sám bez větších problémů vykonávat trest a jednak právě proto, že jde o místo, kde se zdržuje, může nad ním i příslušné středisko PMS vykonávat dohled. O nařízení výkonu trestu OPP pak rozhoduje OS dle místa bydliště odsouzeného, kdy tomuto soudu zašle předseda senátu okresního soudu, který trest uložil (§ 336 odst. 1, 2 TŘ rozhodnutí, podle něhož se má trest OPP vykonat. Jak dále uvádí Šámal (2005, s. 2936), součástí výzvy doručené odsouzenému k výkonu trestu je jeho poučení dostavit se do 14 dnů od oznámení tohoto rozhodnutí na obecní úřad nebo instituci, u nichž se má trest vykonávat, k projednání podmínek výkonu trestu (§ 336 odst. 2 TŘ). Zde je odsouzený seznámen s místem výkonu práce, obsahem práce, s určením doby, když s ním jsou projednány i všechny další podmínky nutné pro výkon OPP. Pokud se odsouzený k obecnímu úřadu ve lhůtě 14 dnů nedostaví, tak toto jednání ještě není důvodem k přeměně trestu OPP a lze mu uložit pořádkovou pokutu.²⁵ Soud, který je příslušný k nařízení výkonu trestu vždy vyrozumívá též probačního úředníka střediska PMS se sídlem v obvodu toho soudu. Důvodem tohoto vyrozumění je povinnost probačního úředníka kontrolovat výkon OPP. Další výkon trestu OPP je realizován obecním úřadem či institucí, u kterých mají být OPP vykonávány. Pokud odsouzený své povinnosti neplní vyplývající z ust. § 336 odst. 2 TŘ nebo bez závažného důvodu neprovádí určené práce, je to sděleno soudu, který výkon trestu nařídil (§ 337 TŘ). Dle povahy okolností a závažnosti

²⁴ ŠÁMAL, Pavel. Trestní řád: komentář. 5. vyd. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 2393.

²⁵ Tamtéž, s. 2396.

případného porušení povinností, pak příslušný OS učiní některé rozhodnutí uvedené v ust. § 339 - 340b TrZ.

Pokud odsouzený není schopen vykonávat v důsledku přechodného zhoršení zdravotního stavu uložený trest OPP, může jej příslušný předseda senátu na potřebnou dobu odložit či přerušit. V případě těhotné ženy či matky se jedná o dobu jednoho roku po porodu (§ 339 odst 1, 2 TR). Nejedná-li se o zdravotní důvody, ale jiné důležité důvody, může být výkon trestu odložen na dobu nejvýše třech měsíců od doby, kdy byl trest pravomocně uložen (§ 339 odst. 3 TR). Tato lhůta, po kterou byl výkon trestu odložen či přerušen, se nezapočítává do lhůty, stanovené v ust. § 65 odst. 1 TrZ. Poté, co důvody odkladu či přerušeni pominou, jej předseda senátu odvolá. TR v ust. § 340a připouští i možnost upuštění od tohoto trestu v důsledku dlouhodobé zdravotní neschopnosti trest vykonávat.

7. 1. 1 Přeměna trestu obecně prospěšných prací

Dle ust. § 65 TrZ, pokud pachatel nesplňuje podmínky uložené soudem, může soud ve výjimečných případech dobu výkonu trestu ponechat v platnosti či ji prodloužit, a to až o šest měsíců. V souvislosti s tím soud může stanovit nad pachatelem dohled, stanovit pachateli omezení či povinnosti, nebo pokud se jedná o pachatele ve věku blízkému věku mladistvých, stanovit výchovné opatření. K tomu postupu však soud přistupuje výjimečně. Častěji dochází k přeměně trestu OPP v jiný trest. Důvody k přeměně trestu jsou následující: pachatel do skončení výkonu trestu OPP nevede řádný život, vyhýbá se nástupu výkonu trestu, bez závažného důvodu poruší sjednané podmínky výkonu trestu OPP, jinak maří výkon trestu OPP nebo zaviněně trest ve stanovené době nevykoná. Nevedením řádného života můžeme rozumět např. spáchání přestupku v době výkonu trestu OPP a vyhýbáním se nástupu výkonu trestu OPP, např. nedostavením se na příslušné středisko PMS či na obecní úřad.

Trest OPP může být přeměněn v trest domácího vězení, kdy se každá i jen započatá jedna hodina nevykonaného trestu OPP počítá ze jeden den trestu

domáciho vëzení. Dále mûže být pøemëné v penëžitý trest a pro pøípad, že tento penëžitý trest nebude vykonán, je možné stanovit náhradní trest odnëtí svobody nebo mûže být uložena pøemëna v trest odnëtí svobody - písm. c). cit. zák. ust., kdy každá i jen započatá jedna hodina nevykonaného trestu OPP se počítá za jeden den trestu odnëtí svobody. K rozhodování o pøemëně je opët pøíslušný OS, který výkon trestu nařídil. K tomuto, v poslední radě jmenovanému, dochází v praxi nejčastěji.

Bylo tomu tak napø. v pøípadě OS v Hradci Králové, rozhodnutí pod sp. zn. 5 T 205/2013. Odsouzenému byl trestním pøíkazem OS uložen trest OPP ve výmëre 200 hodin, z nichž odsouzený odpracoval pouze 11 hodin. Tuto zprávu OS zaslalo Støedisko PMS v Pardubicích, když navíc v době, kdy měl odsouzený vykonávat trest OPP, byl znovu odsouzen pro jinou trestnou èinnost. Jelikož odsouzený v době výkonu trestu OPP nevedl řádný život, porušoval sjednané podmínky a mařil výkon tohoto trestu, kdy se k výkonu trestu OPP nedostavoval, a to ani pøes opakované výzvy a v době, kdy měl trest vykonávat, se dopustil trestné èinnosti. Bylo rozhodnuto o pøemëně trestu OPP na trest odnëtí svobody, a to v trvání 189 dnù, když zároveň bylo rozhodnuto, v jakém typu vëznice bude odsouzený trest vykonávat.²⁶

Jak je již zmínëno výše, k výkonu trestu je nezbytná práce probaèního úředníka, jehož úkolem je pøipravit návrh na urèení druhu a místa výkonu OPP. To probaèní úředník urèí, jak uvádí Šcerba (2014, s. 319), na základě seznamu institucí, u kterých je možno vykonat trest OPP a který je veden o obecních úradù.²⁷ Probaèní úředník během výkonu trestu na pachatele dohlíží a provádí kontrolu, stejně tak dohlíží na to, zda pachatel splňuje podmínku vedení řádného života.

²⁶ Rozsudek OS v Hradci Králové ze dne 19. 12. 2013, sp. zn. 5 T 205/2013.

²⁷ ŠCERBA, F. *Alternativní tresty a opatøení v nové právní úpravě*. 2. vyd. Praha: Leges, 2014, s. 319.

Výkon OPP je považován za výchovný prvek trestu a dle Ščerby (2014, s. 319) má přispět k sociální a pracovní adaptaci pachatele.²⁸ Po vykonání trestu OPP se na pachatele hledí, jako by nebyl odsouzen (§ 65 odst. 4 TrZ).

7. 2 Trest domácího vězení

Poměrně novým druhem alternativního trestu je trest domácího vězení. I když tento druh trestu následuje ve výčtu trestů trest odnětí svobody, čímž je mu dáván velký význam, nedosahuje v současné době tak významné role, jaké bylo očekáváno. Komplikací k jeho ukládání je ztížená kontrola jeho výkonu. Jak uvádí F. Ščerba (2014, s. 331), tak zavedení tohoto trestu bylo motivováno požadavkem zachování rodinných a pracovních vazeb pachatele, jakož i ekonomickými hledisky. Smyslem tohoto trestu je nahrazení krátkodobých nepodmíněných trestů odnětí svobody a bylo očekáváno snížení podílu ukládaných nepodmíněných trestů.²⁹

Trest domácího vězení je upraven v ust. § 60 a 61 TrZ, kdy maximální délkou jeho uložení jsou dva roky. Podmínkou pro jeho uložení je spáchání přečinu a slib pachatele, že se bude zdržovat na určité adrese. Vedle těchto speciálních podmínek musí být splněna i podmínka obecná, tedy povaha a závažnost přečinu, poměry pachatele a jeho odůvodněnost v tom, že tento trest postačí ke splnění jeho účelu.

Jelikož v současnosti stále není elektronické zařízení monitorující osobu odsouzeného, je výkon tohoto trestu kontrolován PMS, a to osobní návštěvou probačního úředníka. Tato kontrola spočívá v tom, že odsouzený je neohlášeně navštíven v době, v níž se má nacházet v místě výkonu trestu. Dle Šámala (2009, s. 741) je pro pachatele sankcí citelné omezení ústavně chráněné svobody pohybu.

²⁸ ŠČERBA, F. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vyd. Praha: Leges, 2014, s. 319.

²⁹ Tamtéž, s. 331.

Újma, kterou tento trest přináší pachateli, je však nesrovnatelně nižší, než jakou by pro odsouzeného znamenal výkon, byť jen krátkodobého, trestu odnětí svobody.³⁰

S ohledem na nízkou frekvenci ukládání tohoto trestu nelze zobecňovat zkušenosti s jeho výkonem, je však nutno uvést, že tak jako u dříve rozebraných trestů, trestní řád stanoví výkon tohoto trestu, a to v ust. § 334a - 334h TrŘ. Ze strany soudu je příslušnému středisku PMS zasláno nařízení výkonu tohoto trestu, v němž je určen počátek a místo výkonu tohoto trestu. Počátek je stanoven tak, aby si odsouzený mohl obstarat své záležitosti. Místo výkonu je na rozdíl od trestu OPP stanoveno v ust. § 334a odst. 3 TrŘ jako místo trvalého pobytu nebo místo, v němž se odsouzený zdržuje, kdy se přihlíží jak k osobním rodinným poměrům., tak i k místu výkonu zaměstnání a možnostem dopravy.

V současné době však ještě nejsou vytvořeny podmínky pro spolupráci s provozovatelem elektronického kontrolního systému, jak uvádí ust. § 334 b TrŘ.

Po výkonu tohoto trestu má dle ust. § 105 odst. 1 pism. e) pachatel možnost požádat o zhlazení odsouzení, aby se na něho hledělo, jako by nebyl odsouzen.

7. 2. 1 Přeměna trestu domácího vězení

Ust. § 61 TrZ uvádí podmínky, za kterých může soud přeměnit trest domácího vězení v trest odnětí svobody. Stane se tak v případě, kdy se pachatel vyhýbá nástupu výkonu trestu, poruší sjednané podmínky, jinak maří výkon trestu nebo zaviněně nevykonává uložený trest ve stanovené době. Pokud pachatel nedodržuje podmínky dle ust. § 334c TrŘ je to probačním úředníkem bezodkladně sdělováno soudu, který trest nařídil. O případné přeměně trestu domácího vězení v trest odnětí svobody je pak ve veřejném zasedání rozhodováno soudem dle ust. § 334g TrŘ, a to na návrh probačního úředníka nebo i bez návrhu.

³⁰ ŠÁMAL, P. *Trestní zákoník: komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 741.

Zákon připouští i odklad a přerušení výkonu tohoto trestu dle ust. § 334d TŘ a rovněž tak zákon připouští i změnu místa výkonu trestu (§ 334TŘ). Za určitých podmínek může být od výkonu upuštěno, a to, jeli odsouzený vydán či vyhoštěn do cizího státu (§ 334f TŘ).

7.3 Peněžitý trest

Dalším z alternativních trestů je peněžitý trest, který upravují ust. § 67 - 69 TrZ. Ščerba uvádí (2014, s. 259), že je pro tento trest charakteristická majetková sankce, která postihuje peněžní prostředky pachatele. Účelem tohoto trestu je pak odčerpání finančních prostředků, které byly získány trestnou činností anebo těch prostředků, které by potenciálně mohly sloužit k páčání trestné činnosti. Částky, které jsou pachatelem takto uhrazeny, připadají státu.³¹ Případy, ve kterých je možno tento trest uložit jsou uvedeny v ust. § 67 odst. 1, 2 písm. a), b) TrZ. Peněžitý trest může soud uložit jak samostatně, tak i vedle jiného trestu, s výjimkou trestu propadnutí věci (§ 53 odst. 1 TrZ). Ve výroku o uložení tohoto trestu je nutno uvést počet a výšku denních sazeb, když je trest možné dle § 68 odst. 1 TrZ uložit v 20 - 730 denních sazeb, přičemž dle odst. 2 cit zák. denní sazba činí 100 - 50. 000,- Kč. Z tohoto tedy vyplývá, že min. částka, ve které může být peněžitý trest uložen je 2. 000,- Kč a max. 36. 500. 000 Kč, myšleno u dospělého pachatele. Soudy tento trest nejčastěji ukládají v souvislosti s majetkovou protiprávní činností. Tento trest se neuloží, pokud je zřejmé, že by vzhledem k finanční situaci pachatele byl nedobytný. Je také možnost splácet tento trest ve splátkách. Výkon peněžitého trestu je upraven v ust. § 341-344 TŘ. Po právní moci rozsudku je odsouzený vyzván, aby do 15 dnů peněžitý trest zaplatil s tím, že jinak bude zaplacení vymáháno § 341 TŘ. Při uložení peněžitého trestu musí soud uložit náhradní trest odnětí svobody.

³¹ ŠČERBA, F. Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. 2. vyd. Praha: Leges, 2014, s. 259.

7. 3. 1 Přeměna peněžitého trestu

Uložení náhradního trestu odnětí svobody až na čtyři léta je upraveno v ust. § 69 TrZ, a to v případě, že ve stanovené lhůtě není peněžitý trest vykonán. Toto bylo běžné dle dřívější úpravy TrZ, která umožňovala pro případ, že by trest odnětí svobody nebyl vykonán, přeměnit jej na náhradní tresty odnětí svobody. Novelou TrZ č. 390/2012 Sb. však byly provedeny změny, které mají dopad na přeměnu peněžitého trestu v trest odnětí svobody. Nejprve soud musí zvážit alternativy, kterými jsou dle odst. 2. cit. zák. ust. přeměna peněžitého trestu v trest domácího vězení či v trest OPP, o tomto rozhoduje dle ust. § 344 TŘ soud ve veřejném zasedání. Pokud pachatel po této přeměně v jiný druh alternativního trestu nevede řádný život, vyhýbá se nástupu výkonu trestu, poruší sjednané podmínky, jinak maří výkon trestu nebo zaviněně nevykonává uložený trest ve stanovené době, tak jej soud přemění v trest odnětí svobody (§ 69 odst. 3 TrZ). Teprve v tomto okamžiku nastává dřívější soudní praxe - přeměna peněžitého trestu na náhradní trest odnětí svobody, který byl stanoven při výroku u uložení peněžitého trestu. V tomto případě je třeba rozhodnout, v jakém typu věznice bude trest vykonán. Peněžitý trest je jednou z forem, která naplňuje ukládání alternativních trestů, s cílem snížit počet odsouzených ve výkonu trestu odnětí svobody. V praxi pak záleží na konkrétních okolnostech a vyhodnocení soudem, zdali k těmto alternativám přistoupí či nikoli.

Jako příklad je možno uvést trestní věc vedenou u KS v Hradci Králové pod sp. zn. 1 T 3/2013. Jednalo se o majetkovou trestní věc, jíž se dopustili cizí státní příslušníci. V průběhu trestního řízení byli stíháni vazebně a došlo k jejich propuštění z vazby za současného přijetí peněžitě zaručené ve výši 300.000,- Kč (§ 73a TŘ). Tato peněžitá záruka zůstala na účtu soudu. Jeden z obžalovaných byl za majetkovou trestnou činnost odsouzen k trestu odnětí svobody v trvání 3 let, jehož výkon byl podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání 4 let. Dále mu byl dle ust. § 67 odst. 1 TrZ uložen peněžitý trest, když tento trest byl dle ust. § 68 odst. 1, 2 TrZ uložen v 350 denních sazbách, když denní sazba činila 800,- Kč, tj. 280. 000,-

Kč. Zároveň byl dle ust. § 69 odst. 1 TrZ stanoven náhradní trest odnětí svobody v trvání 6 měsíců. Po právní moci rozsudku byl tento odsouzený dle ust. § 73a odst. 6 TŘ upozorněn, že peněžitá záruka trvá, dokud nezaplatí peněžitý trest a že se na peněžitý trest použijí prostředky z peněžitě záruky. Sám odsouzený však požádal o nařízení náhradního trestu odnětí svobody s tím, že prostředky na peněžitou záruku si musel vypůjčit, nemá je z čeho vrátit a pokud by tyto prostředky byly použity na úhradu peněžitěho trestu, dostal by se do dluhů, proto raději vykoná trest odnětí svobody. KS proto nařídil veřejné zasedání, jehož předmětem bylo rozhodnutí o přeměně peněžitěho trestu a soud zde musel vážit postup dle ust. § 69 odst. 2 TrZ. S ohledem na to, že se jednalo o cizího st. příslušníka, který zde neměl trvalý pobyt a na území ČR se zdržoval nepravdělně, nebyly dle názoru soudu pro uvedené tresty, tedy trest domácího vězení a trest OPP, splněny podmínky a s ohledem na žádost samotného odsouzeného pak přicházel v úvahu postup dle ust. § 69 odst. 3 TrZ, tedy přeměna na náhradní trest odnětí svobody. K samotnému rozhodnutí však nedošlo, neboť složitel peněžitě záruky, který byl odlišný od odsouzeného, dal souhlas k tomu, aby finanční prostředky ze záruky, byly použity na úhradu peněžitěho trestu.³²

Stejně jako u předchozího trestu, tak i u tohoto trestu zákon umožňuje určitou variabilitu při výkonu tohoto trestu. Podle ust. § 324 odst. 1 TŘ je možno výkon peněžitěho trestu odložit, avšak maximálně na dobu 3 měsíců ode dne, kdy rozsudek nabyl právní moci, případně lze povolit splácení peněžitěho trestu po jiných částkách, než byl stanoven ve výroku rozsudku (viz. ust. § 68 TrZ), avšak tak, aby byl zaplacen nejpozději do jednoho roku od právní moci rozsudku. I zde je možnost pro případ, že by odsouzený bez závažného důvodu nedodržel splátky povolení splátek odvolat (§342 odst. 2 TŘ). Pokud odsouzený dobrovolně nezaplatí peněžitý trest, nastupuje jeho vymáhání, které je však omezeno nároky poškozeného (§ 343 TŘ). Na závěr je třeba uvést, že stejně jako u trestu OPP je zde možnost upuštění od výkonu peněžitěho trestu či jeho zbytku. Možné je to v

³² Rozsudek KS v Hradci Králové ze dne 4. 2. 2015, sp. zn. 1 T 3/2013.

případech, kdy se odsouzený v důsledku okolností na jeho vůli nezávislých stal dlouhodobě neschopným peněžitý trest zaplatit nebo pokud by výkonem trestu byla vážně ohrožena výživa nebo výchova osoby, o níž je odsouzený povinen pečovat (§ 344 odst. 1 TŘ). Pokud již dojde k výkonu náhradního trestu odnětí svobody, má odsouzený možnost kdykoliv výkon trestu odnětí svobody odvrátit tím, že buď celý peněžitý trest či jeho poměrnou část zaplatí (§ 344 odst. 4 TŘ). Může tomu tak být nejen před nástupem trestu, po pravomocném rozhodnutí soud o přeměně trestu, ale i již v rámci probíhajícího výkonu trestu odnětí svobody. V takovém případě se pak trest odnětí svobody poměrně krátí a odsouzený musí být z výkonu trestu propuštěn.

7. 4 Trest zákazu činnosti

Poměrně frekventovaným alternativním trestem je trest upravený v ust. § 73 a 74 TrZ, a to trest zákazu činnosti. Tento trest spočívá v tom, že: *„se odsouzenému po dobu výkonu tohoto trestu zakazuje výkon určitého zaměstnání, povolání nebo funkce nebo takové činnosti, ke které je třeba zvláštní povolení nebo jejíž výkon upravuje jiný právní předpis.“*³³

Na rozdíl od předchozích trestů však u tohoto trestu není možná jeho přeměna. Tento trest musí být vykonán, poté se na pachatele hledí jakoby nebyl odsouzen (§ 74 odst. 2 TrZ). U tohoto trestu však zákon připouští podmíněně upuštění od výkonu zbytku trestu, což předpokládá výkon poloviny délky trestu, řádné chování odsouzeného a stanovení zkušební doby až na pět let, avšak ne kratší než je zbytek trestu (§90 odst. 1, 2 TrZ)

Soud může uložit zákaz takové činnosti, která má souvislost s trestným jednáním pachatele a patří do kategorie činností vymezených § 73 odst. 3 TrZ. Výměra tohoto trestu se pohybuje od jednoho do deseti roků, když délka trestu se odvíjí od povahy a společenské škodlivosti trestné činnosti. Činnost, jejíž zákaz je soudem ukládán je nutné jasně specifikovat. Tento trest je nejčastěji ukládán

³³ § 73 odst. 3 TrZ.

pachatelům, kteří spáchali trestný čin v dopravě a obžalovanému, je pak ukládán trest zákazu činnosti, který spočívá v zákazu řízení motorových vozidel, na soudem určenou dobu. Velmi často je tento trest využíván též v souvislosti s podnikáním. Též je ukládán za sexuálně motivovanou trestnou činnost u pachatelů, kteří dohlíželi na poškozené v rámci kroužků. Pokud odsouzený nedodržuje zákaz dané činnosti, vystavuje se nebezpečí trestního stíhání pro trestný čin maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání dle ust. § 337 odst. 1 písm. a) TrZ.

8. Výzkumné šetření

V této bakalářské práci jsem se rozhodla prostřednictvím kvantitativního výzkumu ověřit výše uvedenou problematiku, a to pomocí analýzy shromážděných statistických dat z oblasti ukládaných trestních sankcí. Rozhodla jsem si zde položit pět výzkumných otázek, na které jsem hledala odpovědi, které jsou uvedeny v názorných tabulkách. Dále jsem si v této práci stanovila hypotézu, kterou jsem se analýzou statistických dat snažila ověřit či vyvrátit., zvolila jsem tedy

Jedná se o údaje za předchozí dva roky. Co se týče části týkající se počtu ukládaných alternativních sankcí, jedná se o rok 2014. Údaje vypovídající o počtu přeměn alternativních trestních sankcí na trestní sankci odnětí svobody pocházejí z roku 2015. Údaje o počtu ukládaných alternativních trestních sankcí se týkají celé ČR a druhá část této praktické části je více specifikována a veškeré údaje se soudního obvodu Krajského soudu v Hradci Králové. Jsou zde tedy uvedeny fakta vztahující se k OS v Hradci Králové, Chrudimi, Jičíně, Náchodě, Pardubicích, Rychnově nad Kněžnou, Semilech, Svitavách, Trutnově a Ústí nad Orlicí, Havlíčkově Brodě a KS v Hradci Králové.

8. 1 Výzkumné otázky

Otázka č. 1 – Jaký je počet uložených alternativních trestů v České republice za rok 2014?

Otázka č. 2- Jaký je počet uložených alternativních trestních opatření v České republice za rok 2014?

Otázka č. 3- Jaký je celkový počet přeměn alternativních trestů v nepodmíněný trest odnětí svobody v soudním obvodu Krajského soudu v Hradci Králové?

Otázka č. 4 - U kterého alternativního trestu, došlo nejčastěji k přeměně v trest odnětí svobody v soudním obvodu Krajského soudu v Hradci Králové?

Otázka č. 5- U kterého alternativního trestu došlo naopak ojediněle k přeměně na trest odnětí svobody v soudním obvodu Krajského soudu v Hradci Králové?

8. 2 Hypotéza

Hypotéza: Lze předpokládat, že počet pachatelů, kteří se ve východočeském justičním kraji osvědčili ve zkušební době je vyšší nežli těch, kteří se neosvědčili a došlo tak k přeměně trestu v odnětí svobody.

8. 3 Statistické údaje a odpovědi na výzkumné otázky

Následující údaje tedy zobrazují přehled ukládaných alternativních trestních sankcí v ČR za rok 2014. Soudy v ČR skončeno celkem 82 453 trestních řízení a bylo uloženo 13 484 nepodmíněných trestů odnětí svobody.

K těmto údajům se vztahují otázky:

Otázka č. 1 – Jaký je počet uložených alternativních trestů v České republice za rok 2014?

Otázka č. 2- Jaký je počet uložených alternativních trestních opatření v České republice za rok 2014?

Otázka č. 1

Jaký je počet uložených alternativních trestů v České republice za rok 2014?

Dospělí pachatelé

Druh trestu	Počet uložených trestů
Trest domácího vězení	172
Trest odnětí svobody, jehož výkon byl podmíněně odložen	48 898
Trest odnětí svobody, jehož výkon byl podmíněně odložen s dohledem	5 054
Trest OPP	8 375
Trest zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce	14
Peněžitý trest	2 608

tab. č. 1³⁴

Z tab. č. 1 je patrné, že za rok 2014 celkem bylo uloženo 65 121 alternativních trestů, přičemž z toho bylo uloženo 172 trestů domácího vězení, 48 898 trestů odnětí svobody podmíněně odložených, 5 054 trestů odnětí svobody podmíněně odložených s dohledem, 8 375 trestů OPP, 14 trestů zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce a 2 608 peněžitých trestů.

Myslím, že tato statistika názorně ukazuje přístup české justice k alternativním trestům, když s převahou bylo uloženo nejvíce trestů odnětí svobody,

³⁴ Přehled pravomocně vyřízených trestních řízení za rok 2014, Statistika Ministerstva spravedlnosti ČR.

jehož výkon byl podmíněně odložen. Pokud opomineme trest zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce, bylo uloženo nejméně trestů domácího vězení, což dle mého názoru vyplývá z toho, že výkon trestu domácího vězení je stále poněkud problematický vzhledem k tomu, že musí být vykonáván za pomoci kontroly probačních úředníků a nikoli pomocí elektronických náramků, jak bylo předpokládáno. Myslím, že z důvodu této komplikace, jsou soudy při ukládání tohoto trestu obezřetnější a s tímto trestem poněkud šetří.

Otázka č. 2

Jaký je počet uložených alternativních trestních opatření v České republice za rok 2014?

Mladiství pachatelé

Druh trestního opatření	Počet uložených trestních opatření
Trestní opatření domácího vězení	3
Trestní opatření odnětí svobody, jehož výkon byl podmíněně odložen	895
Trestní opatření odnětí svobody, jehož výkon byl podmíněně odložen s dohledem	126
Trestní opatření OPP	258
Trestní opatření zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce	0
Peněžité opatření	1
Peněžité opatření s odkladem výkonu	0

tab. č. 2 ³⁵

³⁵ Přehled pravomocně vyřízených trestních řízení za rok 2014, Statistika Ministerstva spravedlnosti ČR.

V tabulce č. 2 je přehledně uveden počet alternativních trestních opatření, které byly uloženy mladistvým pachatelům v roce 2014. Celkový počet těchto opatření činí 1283. Je patrné, že byly uloženy 3 trestní opatření domácího vězení, 895 trestních opatření odnětí svobody, jehož výkon byl podmíněně odložen, 126 trestních opatření odnětí svobody, jehož výkon byl podmíněně odložen s dohledem, 1 peněžité opatření, ale žádné peněžité opatření s odkladem výkonu a žádné trestní opatření zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce.

Jak můžeme vyčíst z tabulky, mladistvým nebylo uloženo žádné trestní opatření zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce, kdy toto podle mého plyne z povahy tohoto opatření. Tento trest bývá nejčastěji ukládán za výtržnosti spojenými s návštěvou sportovních zápasů a mladiství často nebývají v tomto jádru zarytých fanoušků, kteří často v podnapilém stavu ničí stadiony, apod. Stejně tak minimálně bylo uloženo peněžitých opatření, a to pouze jedno a peněžité opatření s odkladem nebylo uloženo žádné. Tato sankce je soudy ukládána v tak malém počtu vzhledem k osobě pachatele. Nepředpokládá se, že by mladiství pachatelé měli finanční prostředky k úhradě tohoto peněžitého opatření a toto opatření by se tak stalo nevymahatelným, proto jsou soudy ukládány opatření, jejichž výkon je pravděpodobnější. Jako druhé v pořadí, co se týče počtu ukládaných opatření, je opatření OPP. Toto dle mého značí snahu soudů o výchovný efekt uloženého opatření, kdy je mladistvým uložena určitá povinnost, kterou musí splnit a „neprojde jim to tak snadno“.

Pro srovnání zde uvádím tabulku s údaji soudů v soudním obvodu Krajského soudu v Hradci Králové, celkem bylo odsouzeno 7 052 osob.

Druh trestní sankce	Počet uložených trestů	Počet uložených trestních opatření
Domácí vězení	14	1
Odnětí svobody, jehož výkon byl podmíněně odložen	4 599	92
Odnětí svobody, jehož výkon byl podmíněně odložen s dohledem	409	10
OPP	518	20
Zákaz činnosti		
Peněžitá trestní sankce	315	0

tab. č. 3³⁶

V této druhé části je v následujících tabulkách přehledně znázorněno, jaké alternativní trestní sankce a v jakém počtu byly u kterého okresního soudu ve východočeském justičním kraji přeměněny v nepodmíněný trest odnětím svobody. Pro případnou komparaci jsou v tabulkách uvedeny i přeměny opatření, ukládaných mladistvým pachatelům.

³⁶ Přehled pravomocně vyřízených trestních řízení za rok 2014, Statistika Ministerstva spravedlnosti ČR.

K těmto níže uvedeným otázkám se váží zbylé tři otázky a hypotéza, a to:

Otázka č. 3- Jaký je celkový počet přeměn alternativních trestů v nepodmíněný trest odnětí svobody v soudním obvodu Krajského soudu v Hradci Králové?

Otázka č. 4 - U kterého alternativního trestu, došlo nejčastěji k přeměně v trest odnětí svobody v soudním obvodu Krajského soudu v Hradci Králové?

Otázka č. 5- U kterého alternativního trestu došlo naopak ojediněle k přeměně trestu odnětí svobody v soudním obvodu Krajského soudu v Hradci Králové?

Hypotéza- Lze předpokládat, že počet pachatelů, kteří se ve východočeském justičním kraji osvědčili ve zkušební době je vyšší nežli těch, kteří se neosvědčili.

Okresní soud v Hradci Králové

Druh trestu	Počet přeměn v nepodmíněné odsouzení TOS - dospělí pachatelé	Počet přeměn v nepodmíněné odsouzení k TOS - mladiství pachatelé
Podmíněné odsouzení k TOS	50	1
Domácí vězení	1	0
Peněžitá trestní sankce	2	0
OPP	2	1

tab. č. 4³⁷

³⁷ OS v Hradci Králové, Výkaz o pohybu trestní agendy u okresních soudů, Statistika Ministerstva spravedlnosti ČR.

Okresní soud v Chrudimi

Druh trestu	Počet přeměn v nepodmíněné odsouzení k TOS - dospělí pachatelé	Počet přeměn v nepodmíněné odsouzení k TOS - mladiství pachatelé
Podmíněné odsouzení k TOS	25	0
Domácí vězení	3	0
Peněžitá trestní sankce	0	0
OPP	5	0

tab. č. 5³⁸

Okresní soud v Jičíně

Druh trestu	Počet přeměn v nepodmíněné odsouzení k TOS - dospělí pachatelé	Počet přeměn v nepodmíněné odsouzení k TOS - mladiství pachatelé
Podmíněné odsouzení k TOS	12	0
Domácí vězení	0	0
Peněžitá trestní sankce	0	0
OPP	0	0

tab. č. 6³⁹

³⁸ OS v Chrudimi, Výkaz o pohybu trestní agendy u okresních soudů, Statistika Ministerstva spravedlnosti ČR.

³⁹ OS v Jičíně, Výkaz o pohybu trestní agendy u okresních soudů, Statistika Ministerstva spravedlnosti ČR.

Okresní soud v Náchodě

Druh trestu	Počet přeměn v nepodmíněné odsouzení k TOS - dospělí pachatelé	Počet přeměn v nepodmíněné odsouzení k TOS - mladiství pachatelé
Podmíněné odsouzení k TOS	42	1
Domácí vězení	0	0
Peněžitá trestní sankce	0	0
OPP	9	0

tab. č. 7⁴⁰

Okresní soud v Pardubicích

Druh trestu	Počet přeměn v nepodmíněné odsouzení k TOS - dospělí pachatelé	Počet přeměn v nepodmíněné odsouzení k TOS - mladiství pachatelé
Podmíněné odsouzení k TOS	28	3
Domácí vězení	0	0
Peněžitá trestní sankce	3	0
OPP	1	0

tab. č. 8⁴¹

⁴⁰ OS v Náchodě, Výkaz o pohybu trestní agendy u okresních soudů, Statistika Ministerstva spravedlnosti ČR.

⁴¹ OS v Pardubicích, Výkaz o pohybu trestní agendy u okresních soudů, Statistika Ministerstva spravedlnosti ČR.

Okresní soud v Rychnově nad Kněžnou

Druh trestu	Počet přeměn v nepodmíněné odsouzení k TOS - dospělí pachatelé	Počet přeměn v nepodmíněné odsouzení k TOS - mladiství pachatelé
Podmíněné odsouzení k TOS	10	0
Domácí vězení	0	0
Peněžitá trestní sankce	2	0
OPP	6	1

tab. č. 9⁴²

Okresní soud v Semilech

Druh trestu	Počet přeměn v nepodmíněné odsouzení k TOS - dospělí pachatelé	Počet přeměn v nepodmíněné odsouzení k TOS - mladiství pachatelé
Podmíněné odsouzení k TOS	7	0
Domácí vězení	0	0
Peněžitá trestní sankce	0	0
OPP	4	0

tab. č. 10⁴³

⁴² OS v Rychnově nad Kněžnou, Výkaz o pohybu trestní agendy u okresních soudů, Statistika Ministerstva spravedlnosti ČR.

⁴³ OS v Semilech, Výkaz o pohybu trestní agendy u okresních soudů, Statistika Ministerstva spravedlnosti ČR.

Okresní soud ve Svitavách

Druh trestu	Počet přeměn v nepodmíněné odsouzení k TOS - dospělí pachatelé	Počet přeměn v nepodmíněné odsouzení k TOS - mladiství pachatelé
Podmíněné odsouzení k TOS	11	0
Domácí vězení	2	0
Peněžitá trestní sankce	0	0
OPP	5	0

tab. č. 11⁴⁴

Okresní soud v Trutnově

Druh trestu	Počet přeměn v nepodmíněné odsouzení k TOS - dospělí pachatelé	Počet přeměn v nepodmíněné odsouzení k TOS - mladiství pachatelé
Podmíněné odsouzení k TOS	35	3
Domácí vězení	3	0
Peněžitá trestní sankce	2	0
OPP	5	0

tab. č. 12⁴⁵

⁴⁴ OS ve Svitavách, Výkaz o pohybu trestní agendy u okresních soudů, Statistika Ministerstva spravedlnosti ČR.

⁴⁵ OS v Trutnově, Výkaz o pohybu trestní agendy u okresních soudů, Statistika Ministerstva spravedlnosti ČR.

Okresní soud v Ústí nad Orlicí

Druh trestu	Počet přeměn v nepodmíněné odsouzení k TOS - dospělí pachatelé	Počet přeměn v nepodmíněné odsouzení k TOS- mladiství pachatelé
Podmíněné odsouzení k TOS	20	0
Domácí vězení	0	0
Peněžitá trestní sankce	1	0
OPP	5	0

tab. č. 13⁴⁶

U Okresního soudu v Havlíčkově Brodě nedošlo v roce 2015 k žádné přeměně.

Pro úplnost zde ještě uvádím Krajský soud v Hradci Králové.

Krajský soud v Hradci Králové

Druh trestní sankce	Počet přeměn v nepodmíněné odsouzení k TOS - dospělí pachatelé	Počet přeměn v nepodmíněné odsouzení k TOS - mladiství pachatelé
Podmíněné odsouzení k TOS	2	0
Domácí vězení	0	0
Peněžitá trestní sankce	0	0

tab. č. 14⁴⁷

⁴⁶ OS v Ústí nad Orlicí, Výkaz o pohybu trestní agendy u okresních soudů, Statistika Ministerstva spravedlnosti ČR.

⁴⁷ KS v Hradci Králové, Výkaz o pohybu trestní agendy u krajských soudů, Statistika Ministerstva spravedlnosti ČR.

Odpovědi na otázky

Otázka č. 3 - Jaký je celkový počet přeměn alternativních trestních sankcí v sankci nepodmíněného odnětí svobody v soudním obvodu Krajského soudu v Hradci Králové?

Z výše uvedeného je tedy patrné, že u OS v Hradci Králové došlo k 55 přeměnám v nepodmíněný trest odnětí svobody a 2 přeměnám v nepodmíněné trestní opatření odnětí svobody; u OS v Chrudimi došlo k 33 přeměnám v nepodmíněný trest odnětí svobody a k žádné přeměně v nepodmíněné trestní opatření odnětí svobody; u OS v Jičíně došlo ke 12 přeměnám v nepodmíněný trest odnětí svobody a také k žádné přeměně v nepodmíněné trestní opatření odnětí svobody; u OS v Náchodě došlo k 51 přeměnám v nepodmíněný trest odnětí svobody a k 1 přeměně v nepodmíněné trestní opatření odnětí svobody; u OS v Pardubicích došlo k 32 přeměnám v nepodmíněný trest odnětí svobody a k 3 přeměnám v nepodmíněné trestní opatření odnětí svobody; u OS v Rychnově na Kněžnou došlo k 18 přeměnám v nepodmíněný trest odnětí svobody a k 1 přeměně v nepodmíněné trestní opatření odnětí svobody; u OS v Semilech došlo k 11 přeměnám v nepodmíněný trest odnětí svobody a žádné přeměně v nepodmíněné trestní opatření odnětí svobody; u OS ve Svitavách došlo k 18 přeměnám v nepodmíněný trest odnětí svobody a také k žádné přeměně v nepodmíněné trestní opatření odnětí svobody; u OS v Trutnově došlo k 45 přeměnám v nepodmíněný trest odnětí svobody a 3 přeměnám v nepodmíněné trestní opatření odnětí svobody; u OS v Ústí nad Orlicí došlo k 26 přeměnám v nepodmíněný trest odnětí svobody a také k žádné přeměně v nepodmíněné trestní opatření odnětí svobody a u KS v Hradci Králové došlo ke 2 přeměnám v nepodmíněný trest odnětí svobody a k žádné přeměně v nepodmíněné trestní opatření odnětí svobody.

V celkovém součtu tedy v soudním obvodu Krajského soudu v Hradci Králové došlo k 303 přeměnám v nepodmíněný trest odnětí svobody a 10 přeměnám v nepodmíněné trestní opatření odnětí svobody.

Z mého pohledu není počet přeměn alternativních trestů v trest odnětí svobody soudním obvodu Krajského soudu v Hradci Králové příliš velký. Pokud to porovnáme s celkovým počtem ukládaných alternativních trestů, je patrné, že výrazná většina pachatelů se ve zkušební době osvědčila a nemuselo tak být soudem přistoupeno k uložení nejpřísnější sankce.

Otázka č. 4 - U kterého alternativního trestu, došlo nejčastěji k přeměně v trest odnětí svobody v soudním obvodu Krajského soudu v Hradci Králové?

Z výše uvedených tabulek lze vyčíst, že u OS v Hradci Králové došlo k 50 přeměnám podmíněného odsouzení k TOS v nepodmíněné odsouzení; u OS v Chrudimi došlo k 25 přeměnám podmíněného odsouzení k TOS v nepodmíněné odsouzení; u OS v Jičíně došlo ke 12 přeměnám podmíněného odsouzení k TOS v nepodmíněné odsouzení; u OS v Náchodě došlo k 42 přeměnám podmíněného odsouzení k TOS v nepodmíněné odsouzení; u OS v Pardubicích došlo k 28 přeměnám podmíněného odsouzení k TOS v nepodmíněné odsouzení; u OS v Rychnově nad Kněžnou došlo k 10 přeměnám podmíněného odsouzení k TOS v nepodmíněné odsouzení; u OS v Semilech došlo k 7 přeměnám podmíněného odsouzení k TOS v nepodmíněné odsouzení; u OS ve Svitavách došlo k 11 přeměnám podmíněného odsouzení k TOS v nepodmíněné odsouzení; u OS v Trutnově došlo k 35 přeměnám podmíněného odsouzení k TOS v nepodmíněné odsouzení; u OS v Ústí nad Orlicí došlo k 20 přeměnám podmíněného odsouzení k TOS v nepodmíněné odsouzení a u KS v Hradci Králové došlo ke 2 přeměnám podmíněného odsouzení v nepodmíněné odsouzení.

Při porovnání s ostatními původně uloženými alternativními tresty z uvedených údajů jasně vyplývá, že nejčastěji docházelo k přeměně trestu odnětí svobody uloženého podmíněně v nepodmíněný trest odnětí svobody. V soudním obvodu Krajského soudu v Hradci Králové se tak stalo v celkem 242 případech.

Toto logicky plyne z faktu, že podmíněně uložený trest odnětí svobody je nejčastěji ukládaným trestem vůbec, jak plyne z výše uvedených statistických údajů a dá se tedy předpokládat, že z takového množství pachatelů se najde nejvíce těch, kteří se ve zkušební době neosvědčí a páchají další trestnou činnost.

Otázka č. 5- U kterého alternativního trestu došlo naopak ojediněle k přeměně trestu odnětí svobody v soudním obvodu Krajského soudu v Hradci Králové?

Nejméně přeměn se týkalo trestu domácího vězení, neboť jak plyne s výše uvedených údajů, tak u OS v Hradci Králové došlo k 1 přeměně trestu domácího vězení v nepodmíněný trest odnětí svobody; u OS v Chrudimi došlo k 3 přeměnám trestu domácího vězení v nepodmíněný trest odnětí svobody; u OS ve Svitavách došlo ke 2 přeměnám trestu domácího vězení v nepodmíněný trest odnětí svobody; u OS v Trutnově došlo k 3 přeměnám trestu domácího vězení v nepodmíněný trest odnětí svobody; u OS v Jičíně, Náchodě, Pardubicích Rychnově nad Kněžnou, Semilech a Ústí nad Orlicí a u KS v Hradci Králové nedošlo k žádné přeměně trestu domácího vězení v nepodmíněný trest odnětí svobody. Celkově tedy došlo k 9 přeměnám trestu domácího vězení v nepodmíněný trest odnětí svobody, když k přeměně podmíněného trestu odnětí svobody došlo v 242 případech, přeměně peněžitého trestu došlo v 10 případech a k přeměně trestu OPP ve 42 případech. Nejméně frekventovanou přeměnou je tedy přeměna trestu domácího vězení v nepodmíněný trest odnětí svobody.

Toto dle mého názoru vyplývá z toho, že trest domácího vězení je již zásadním zásahem do běžného života pachatele a jsou zde znatelná omezení v každodenním životě. Pachatel navíc netuší, kdy proběhne kontrola probačního úředníka, plní tedy dané podmínky uloženého trestu a nestává se tak často, že by je porušoval takovým způsobem, aby byl trest domácího vězení přeměněn na trest odnětí svobody.

Hypotéza

Lze předpokládat, že počet pachatelů, kteří se ve východočeském justičním kraji osvědčili ve zkušební době je vyšší nežli těch, kteří se neosvědčili a došlo tak k přeměně trestu v odnětí svobody.

Tato hypotéza byla ověřena na základě výše uvedených tabulek, ve kterých jsou uvedeny počty přeměn.

Z výše uvedeného je tedy patrné, že u OS v Hradci Králové došlo k 55 přeměnám v nepodmíněný trest odnětí svobody a 2 přeměnám v nepodmíněné trestní opatření odnětí svobody; u OS v Chrudimi došlo k 33 přeměnám v nepodmíněný trest odnětí svobody a žádné přeměně v nepodmíněné trestní opatření odnětí svobody; u OS v Jičíně došlo ke 12 přeměnám v nepodmíněný trest odnětí svobody a také žádné přeměně v nepodmíněné trestní opatření odnětí svobody; u OS v Náchodě došlo k 51 přeměnám v nepodmíněný trest odnětí svobody a k 1 přeměně v nepodmíněné trestní opatření odnětí svobody; u OS v Pardubicích došlo k 32 přeměnám v nepodmíněný trest odnětí svobody a k 3 přeměnám v nepodmíněné trestní opatření odnětí svobody; u OS v Rychnově na Kněžnou došlo k 18 přeměnám v nepodmíněný trest odnětí svobody a k 1 přeměně v nepodmíněné trestní opatření odnětí svobody; u OS v Semilech došlo k 11 přeměnám v nepodmíněný trest odnětí svobody a žádné přeměně v nepodmíněné trestní opatření odnětí svobody; u OS ve Svitavách došlo k 18 přeměnám v nepodmíněný trest odnětí svobody a také žádné přeměně v nepodmíněné trestní opatření odnětí svobody; u OS v Trutnově došlo k 45 přeměnám v nepodmíněný trest odnětí svobody a 3 přeměnám v nepodmíněné trestní opatření odnětí svobody; u OS v Ústí nad Orlicí došlo k 26 přeměnám v nepodmíněný trest odnětí svobody a také žádné přeměně v nepodmíněné trestní opatření odnětí svobody a u KS v Hradci Králové došlo ke 2 přeměnám v nepodmíněný trest odnětí svobody a žádné přeměně v nepodmíněné trestní opatření odnětí svobody.

V celkovém součtu tedy u soudů, které spadají do působnosti Krajského soudu v Hradci Králové, došlo k 303 přeměnám v nepodmíněný trest odnětí svobody a 10 přeměnám v nepodmíněné trestní opatření odnětí svobody.

Z toho je tedy patrné, že vzhledem k počtu uložených alternativních trestů se většina pachatelů osvědčila, když k přeměně v trestní sankci nepodmíněného odnětí svobody došlo pouze v 313 případech. Hypotéza tedy byla potvrzena.

8. 4 Závěr výzkumného šetření

Z výše uvedených poznatků, získaných ze statistických údajů tedy vyplývá, že počet alternativních trestů ukládaných v České republice je poměrně vysoký. V roce 2014 bylo z celkového počtu skončených trestních řízení, tedy 82 453 trestních řízení uloženo celkem 65 121 alternativních trestů a jedná se tak o zcela jasnou převahu uložených trestů. Co se týče přeměn alternativních sankcí na trest odnětí svobody, tak touto otázkou jsme se zabývala pouze, co se týče soudního obvodu Krajského soudu v Hradci Králové. Z provedeného výzkumu tak bylo zjištěno, že bylo na trest odnětí svobody přeměněno celkem 303 alternativních trestů a na trestní opatření odnětí svobody bylo přeměněno 10 alternativních opatření. K nejčastější přeměně na trest odnětí svobody docházelo z trestu podmíněného odsouzení k trestu odnětí svobody, a to v celkovém počtu 242 přeměn. A naopak k nejméně častým přeměnám na trest odnětí svobody docházelo z trestu domácího vězení, a to v počtu 9 přeměn. Výzkumným šetřením bylo též zjištěno, že celkově převažuje počet pachatel, kteří se ve zkušební době osvědčili nad těmi, kteří se neosvědčili a alternativní trestní sankce, která jim byla soudem uložena, byla přeměněna na trestní sankci odnětí svobody.

Dle mého názoru je z výše uvedených statistických údajů patrné, že počet ukládaných alternativních trestních sankcí je vysoký, avšak počet přeměn těchto uložených alternativních trestních sankcí je poměrně malý. Z toho se dá usuzovat, že většina pachatelů se ve zkušební době, která jim byla uložena, osvědčila, splnila

podmínky a povinnosti, které jim byly uloženy. Můžeme tedy říci, že pokud se osvědčili a nepáchali další trestnou činnost, byl naplněn účel ukládání alternativních sankcí. Tedy alternativní sankce měla na pachatele výchovný efekt, kdy k tomu, aby nepáchal další trestnou činnost, stačilo např. uložení podmíněného trestu odnětí svobody. Je tedy na místě, aby soudy i nadále ukládaly alternativní tresty, kterými též dojde k naplnění účelu trestání a nebyly ihned ukládány nejpřísnější trestní sankce, tedy odnětí svobody.

Závěr

V této bakalářské práci bylo mou snahou rozebrat danou problematiku. Cílem této bakalářské práce byl rozbor institutu alternativních trestů, jejich přeměny na trest odnětí svobody a okolnosti, které k ukládání alternativních trestů vedou a statistiky ukládaných trestů a jejich přeměn. Tento cíl bakalářské práce byl splněn.

Bakalářskou práci jsem rozčlenila do osmi kapitol. V úvodní části této práce jsem se ve stručnosti zabývala rozdílem restitutivní a restorativní, přičemž druhá zmíněná je základem pro ukládání alternativních trestních sankcí. Následně jsem zde popsala, jakým způsobem a za pomoci jakých zásad dojde ke stanovení druhu ukládaného trestu. Další kapitola se týkala právě druhů trestních sankcí, a to jak sankcí ukládaných dospělým pachatelům, tak i sankcí ukládaných mladistvým pachatelům a dětem mladším 15 let. Ostatní kapitoly se již podrobně zabývají jednotlivými druhy trestních sankcí, když pojednávají o trestu odnětí svobody, a to jak v jeho nepodmíněné, tak i podmíněné formě a alternativních trestech, tedy trestech nespojených s odnětím svobody, přičemž jsem se zaměřila na trest obecně prospěšných prací, trest domácího vězení a peněžitý trest. U těchto jmenovaných trestů jsem se podrobně zabývala právě jejich přeměnou na nepodmíněný trest odnětí svobody, čili tématem této práce. Pro názornost přeměn alternativních trestů v trest odnětí svobody byly v práci též uvedeny soudní rozhodnutí týkající se této problematiky.

Využila jsem zde metodu deskriptivní, která mi pomohla při popisu problematiky ukládání alternativních trestů a jejich přeměny na trest odnětí svobody. Dále metodu analytickou, která posloužila k rozboru daných trestů a jejich přeměn a pomocí analýzy shromážděných statistických dat z oblasti ukládaných trestních sankcí, jsem ověřila výše uvedenou problematiku.

Při psaní bakalářské práce jsem využila především odbornou právnickou literaturu. Vycházela jsem z českých právních předpisů a také z komentovaných právních předpisů. Nepostradatelnými zdroji pro tuto práci byly internetové zdroje a judikatura. Za velmi přínosnou považuji pro tuto práci svoji odbornou stáž u Krajského soudu v Hradci Králové, díky které jsem v této bakalářské práci mohla použít řadu rozhodnutí tohoto soudu a další poznatky získané v rámci této praxe.

Prameny

Literatura a odborné články

1. JEFFERSON, Michael. *Criminal Law*. 7th ed. New York: Pearson/Longman, 2006, 696 p. ISBN 1405812257.
2. JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 4. vyd. Praha: Leges, 2014, 976 s. ISBN 9788075020444.
2. KALVODOVÁ, Věra. *Postavení trestu odnětí svobody v systému trestněprávních sankcí*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2002, 272 s. Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, sv. 260. ISBN 8021030259.
3. KRATOCHVÍL, Vladimír. *Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Obecná část*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012. 961 s. ISBN 9788071790822.
4. NOVOTNÝ, Oto, VANDUCHOVÁ, Marie a kol.: *Trestní právo hmotné-I. Obecná část*. Praha: ASPI, a.s., 2007. 383 s. ISBN 978-80-7357-261-7.
5. SOLNAŘ, V., FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D., VANDUCHOVÁ, M. *Systém českého trestního práva*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Novatrix, s. r. o., 2009. 942 s. ISBN 9788025440339.
6. ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009, 1287 s. ISBN 9788074001093.
7. ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 5. vyd. Praha: C. H. Beck, 2005, 1432 s. ISBN 8071794058.
8. ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vyd. Praha: Leges, 2014, 464 s. Teoretik. ISBN 9788087576939.

9. ZEHR, Howard. Retributive justice, restorative justice. In: JOHNSTONE, Garry. A restorative justice reader. Portland: Willan Publishing, 2003a. s. 28 – 43, ISBN 978-1-903240-81-6.

Právní předpisy

1. Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 11. 3. 2016].
2. Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 5. 2. 2016].
3. Zákon č. 209/1992 Sb., o Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod, ve znění pozdějších předpisů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 12. 3. 2016].
4. Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 12. 3. 2016].
5. Usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějšího předpisu. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 12. 3. 2016].
6. Zákon č. 218/2003 Sb. o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 5. 2. 2016].
7. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 5. 2. 2016].

8. Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 12. 3. 2016].

Soudní rozhodnutí

1. Rozsudek Okresního soudu v Rychnově nad Kněžnou ze dne 18. 11. 2014, sp. zn. 2 T 108/2014. Dostupný v rámci výkonu odborné stáže na Krajském soudu v Hradci Králové.

2. Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 26. 3. 2015, sp. zn. 10 To 73/2015. Dostupný v rámci výkonu odborné stáže na Krajském soudu v Hradci Králové.

3. Rozsudek Okresního soudu v Náchodě ze dne 7. 3. 2013, sp. zn. 11 T 204/2012. Dostupný v rámci výkonu odborné stáže na Krajském soudu v Hradci Králové.

4. Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 10. 2. 2016, sp. zn. 12 To 9/2016. Dostupný v rámci výkonu odborné stáže na Krajském soudu v Hradci Králové.

5. Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 5. 2. 2015, sp. zn. 10 To 408/2014. Dostupný v rámci výkonu odborné stáže na Krajském soudu v Hradci Králové.

6. Rozsudek Okresního soudu v Hradci Králové, ze dne 31. 1. 2014, sp. zn. 3 T 122/2015. Dostupný v rámci výkonu odborné stáže na Krajském soudu v Hradci Králové.

7. Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové, ze dne 22. 10. 2014, sp. zn. 12 To 403/2015. Dostupný v rámci výkonu odborné stáže na Krajském soudu v Hradci Králové.

8. Rozsudek Okresního soudu v Hradci Králové, ze dne 19. 12. 2013, sp. zn. 5 T 205/2013. Dostupný v rámci výkonu odborné stáže na Krajském soudu v Hradci Králové.

9. Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 4. 2. 2015, sp. zn. 1 T 3/2013. Dostupný v rámci výkonu odborné stáže na Krajském soudu v Hradci Králové.

Ostatní zdroje

1. Přehled pravomocně vyřízených trestních řízení za rok 2014, Statistika Ministerstva spravedlnosti ČR. Dostupný v rámci výkonu odborné stáže na Krajském soudu v Hradci Králové.

2. Výkaz o pohybu trestní agendy u krajských soudů, Statistika Ministerstva spravedlnosti ČR. Dostupný v rámci výkonu odborné stáže na Krajském soudu v Hradci Králové.

3. Výkaz o pohybu trestní agendy u okresních soudů, Statistika Ministerstva spravedlnosti ČR. Dostupný v rámci výkonu odborné stáže na Krajském soudu v Hradci Králové.